

Motion till riksdagen 2025/26:3810

av Anders Ygeman m.fl. (S)

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	4
1 En jämlik kunskapsskola utan vinstjakt	12
1.1 Ta tillbaka kontrollen över skolan och förskolan – skolans pengar ska gå till skolan.....	13
1.1.1 Nödbroms mot vinstjaktens expansion – inför ett etableringsstopp för vinstdrivande skolor och förskolor	15
1.1.2 En skolpeng som bidrar till ökad kunskap och likvärdighet – inte läckage av skattemedel.....	15
1.1.3 Åtgärdsprogram mot betygssiffel i skolan	15
1.1.4 Bättre ekonomiska planeringsförutsättningar för skolor.....	16
1.1.5 Offentlighetsprincipen ska införas även för fristående skolor	16
1.1.6 Öka kontrollen över skolans resurser – krav på ekonomisk enhetsredovisning och förbud mot skolpengsflykt från kommunerna.....	16
1.1.7 Åtgärder för att stoppa skolkoncernernas vinstjakt.....	17
1.1.8 Ett rättvist skolval	17
1.1.9 Vinstförbud istället för vinstjakt	18
1.1.10 Förbud mot religiösa friskolor och förskolor.....	18
1.2 Förskolan ska ge alla barn en bra start.....	18
1.2.1 Förbud mot vinstjakt och tvångsförvaltning av förskolor med allvarliga brister	19
1.2.2 Inför språkkrav för personal i förskolan	19
1.2.3 Ökad tillgänglighet och kvalitet i förskolan.....	20
1.3 En jämlik kunskapsskola i hela landet – ökad statlig styrning mot kvalitet och jämlikhet	20

1.3.1	Bindande regler för kvalitet och jämlikhet i hela landet	20
1.3.2	Bättre arbetsvillkor för lärare och fler utbildade lärare i hela landet	20
1.3.3	Fortsatta satsningar på ökad trygghet och studiero	21
1.3.4	Stoppa nyrekryteringen till gängen	22
1.3.5	Utveckla fritidsverksamheten	22
1.3.6	Stärk skolelevernas motståndskraft mot desinformation	23
1.3.7	Stärk skolans arbete för att motverka antisemitism	23
1.3.8	Ett rättvist betygssystem	23
1.3.9	Jämlik tillgång till läromedel och skolbibliotek.....	24
1.3.10	Rätt stöd i rätt tid till den som behöver	24
1.3.11	Svenska språket ska vara huvudspråk i skolan	26
1.4	En gymnasieskola som tar alla vidare till jobb eller studier	26
1.4.1	Förläng skolplikten och inför obligatoriskt gymnasium	27
1.4.2	Ökad kontroll över gymnasieskolans dimensionering	27
1.4.3	Fler ska klara gymnasieexamen och yrkespaketen utvecklas	28
1.4.4	Yrkes- och hantverksutbildningar för att klara kompetensförsörjningen	28
1.4.5	Stoppa vinstjakten och säkerställ kvaliteten på yrkesutbildningar	29
2	Vuxenutbildning för jobb, tillväxt och omställning	30
2.1.1	Öka kvalitén och kontrollen över vuxenutbildningen.....	31
2.1.2	Fler utbildningsplatser och höjd kvalitet inom regionalt yrkesvux.....	32
2.1.3	Stärk utbildningen i svenska för invandrare för jobb och integration.....	33
2.1.4	Bygg ut och utveckla yrkeshögskolan för framtiden	34
2.1.5	Lärcentrum för utbildning och kompetens i hela landet	35
3	Högre utbildning och forskning för utveckling i hela landet	35
3.1.1	Forskningspolitikens mål och finansiering	36
3.1.2	Bättre resurstilldelning för stärkt kvalitet på utbildningarna	37
3.1.3	Fortsätt utveckla studenthälsan	38
3.1.4	Tillträde till lärosäten för studentförbund	38
3.1.5	AI och dess påverkan på utbildningsväsendet	38
3.1.6	Fler utbildningsplatser för att möta efterfrågan kopplad till omställningsstudiestödet	39
3.1.7	Fler ska ha möjlighet att studera inom högre utbildning	40
3.1.8	Värna forskningens frihet.....	41
3.1.9	Den akademiska friheten ska stärkas men högskolesektorn ska inte privatiseras	42
3.1.10	Forskningsråd för utbildning och forskning.....	42
3.1.11	Stärk svenska språkets ställning inom akademien.....	42
3.2	Behov av särskilda forskningssatsningar.....	43

3.2.1 Rymdsatsning för säkerhet och klimat.....	43
3.2.2 Polarforskning för klimat och säkerhet.....	44
3.2.3 Öka tempot i den gröna omställningen	44
3.2.4 Ökad forskning för bättre brottsprevention.....	44
3.2.5 Forskning om arbetsmiljö och arbetslivets villkor.....	44
3.2.6 Fria forskningsmedel.....	45
4 Anslagsförändringar	45
1:1 Statens skolverk.....	46
Bindande regler för kvalitet och jämlikhet samt införandet av ett sektorsbidrag till skolan.....	46
Förstärkningsundervisning för bättre stöd och mer undervisningstid.....	46
Utbildningssatsning för ökad trygghet och säkerhet i skolan	47
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola.....	47
Höjd kvalitet och ökad jämlikhet i förskolan vid minskande barnkullar	47
Språkrkrav och fokus på språkutveckling i förskolan	47
Barnomsorg på obekvämt arbetstid.....	48
1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling.....	48
3,7 miljarder till fler lärare bättre skolresultat, jämlikhet och stoppad utslagning.....	48
Anslag 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildningen	48
Fler måste utbildas för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden	48
Staten måste ta ansvar för investeringstunga lärmiljöer	49
Lärcentrum för tillgång till utbildning i hela landet.....	49
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	49
Fler platser på yrkeshögskola.....	49
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	50
Fler utbildningsplatser på högskolor.....	50
2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	50
Värna studenters inflytande	50
Anslagsförslag för 2026 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.....	50

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2026 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett etableringsstopp ska införas för vinstdrivande skolor och förskolor som ska gälla fram till att en lösning för att stoppa vinstjakten i skolan är på plats, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa bindande regler för det som är viktigast för att höja kvaliteten i skolan, såsom lärartäthet, klassernas storlek och elevhälsa, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett sektorsbidrag med ökade resurser ska införas för att kommunerna ska kunna leva upp till de höjda kraven på god skolgång åt alla, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuner ska ha vetorätt vid ansökningar om utökning och nyetablering av friskolor och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska lägga fram förslag för att skolpengen ska sluta överkompensera fristående förskolor, grundskolor och gymnasier och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge Skolinspektionen i uppdrag att särskilt granska skolor som avviker i sin betygsättning från t.ex. resultat på nationella prov och inrätta en visuellblåsarfunktion för betygsfiffel och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa kännbara sanktioner mot skolor som uppvisar brister i sin betygsättning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska bli möjligt även för offentliga lärosäten att vid antagning kräva säkring av kunskaper med högskoleprov och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolbyten som huvudregel ska ske vid terminsstart samt att ersättningen ska följa eleven med två månaders fördröjning vid byte under terminen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlighetsprincipen även ska omfatta friskolor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska införa enhetsredovisning för fristående skolor och ett stopp för skolpengsflykt från kommunerna så att de resurser som kommuner avsatt till skolan inte flyttas över till andra kommuner eller länder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett totalförbud mot värdeöverföringar från skolenheter till andra verksamheter inom en skolkoncern ska införas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bryta upp skolkoncernerna och begränsa hur många skolor som får ingå i en koncern och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett gemensamt offentligt administrerat skolvalssystem, där alla väljer skola inom samma tidsperiod, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa kötid som urvalskriterium till friskolorna och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att huvudmän ska verka för att uppnå en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vinstuttag i skolan, förskolan och gymnasieskolan ska förbjudas och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett förbud mot religiösa friskolor och förskolor utan att det inkräktar på nationella minoriteters rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuner ska få mandat att kunna ta över och tvångsförvalta förskolor med allvarliga brister och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bindande regler ska införas för bemanning i förskolan för att öka styrningen mot kvalitet och jämlikhet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna ska få mer långtgående mandat att snabbare stänga ned förskolor med allvarliga brister och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att språkkrav för pedagogisk personal i förskolan ska införas och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnomsorg på kvällar, nätter och helger ska finnas för dem som behöver det, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av att genomföra ett förskolelyft motsvarande Äldreomsorgslyftet för att skapa trygga anställningar och höja kompetensen i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att allmän förskola bör införas från två års ålder och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskapsbidraget ska byggas ut och om att regeringen ska säkerställa att kunskapsbidraget fortsatt ska ha en fördelningsprofil som syftar till att öka skolans likvärdighet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolmyndigheterna bör säkra likvärdig kvalitet i utbildningen genom att stötta kvalitetsarbetet via regionala kontor i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta insatser för att motverka lärarbristen och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett system med läraraspiranter för att underlätta för obehöriga lärare som redan arbetar i

- skolan att utbilda sig till behörighet och jobba parallellt och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Center mot våldsbejakande extremism bör få i uppdrag att utgöra stödfunktion till kommuner, myndigheter och andra aktörer för att stärka lokal operativ samverkan vid skolattacker och tillkännager detta för regeringen.
 32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skolans arbete med att motverka hedersrelaterat förtryck och att barn gifts bort, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta stärka skolans arbete med trygghet och studiero samt möjlighet att sätta in samordnade insatser och helt mobilfri skola och tillkännager detta för regeringen.
 34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elever som utgör hot mot säkerheten och tryggheten i skolan ska kunna nekas tillträde och tas om hand på annat sätt och tillkännager detta för regeringen.
 35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa och värna elevernas inflytande i svensk skola och tillkännager detta för regeringen.
 36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av samordnade insatser mellan skola, socialtjänst och polis för att stoppa nyrekryteringen till gängen och bryta negativ social utveckling och tillkännager detta för regeringen.
 37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla samverkan mellan fritidshem och föreningsliv så att fler barn kan få ägna sig åt fritidsaktiviteter på eftermiddagarna och tillkännager detta för regeringen.
 38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rätten till fritidshem successivt behöver utvidgas till att omfatta alla elever och tillkännager detta för regeringen.
 39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla fritidshem bör erbjuda läxläsning och tillkännager detta för regeringen.
 40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att stärka skolelevernas motståndskraft mot desinformation och modernisera undervisningen i källkritiskt förhållningssätt och tillkännager detta för regeringen.
 41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör få i uppdrag att stärka skolans arbete för att motverka antisemitism och säkerställa lärarnas tillgång till undervisningsmaterial kopplat till detta och tillkännager detta för regeringen.
 42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att betyget F som spärrgräns till gymnasiet ska avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
 43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur utslagningen från skolan och den psykiska ohälsan kan minska, samtidigt som betygen blir mer rättvisande genom förändringar i betygssystemet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka pojkars skolresultat och tillkännager detta för regeringen.
 45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka modersmålsundervisningen och den nationella minoritetsspråksundervisningen och tillkännager detta för regeringen.

46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler speciallärare och specialpedagoger behöver utbildas och anställas och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att alla elever får rätt stöd i rätt tid genom att rikta mer resurser mot tidiga insatser och att fler kommunala resursskolor ska finnas för de elever som har ett särskilt stort behov av stöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraftigt förbättra stödet för elever med neuropsykiatriska funktionshinder och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge alla elever stimulans genom att t.ex. möjliggöra för elever att läsa i en snabbare takt och/eller på en annan nivå och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket ska få i uppdrag att följa upp utvecklingen och konsekvenserna av och riskerna med det nya systemet med spetsutbildningar vad gäller volym, kvalitet, målgrupper samt huvudmän och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda orsakerna till den ökande psykiska ohälsan och ökat antal neuropsykiatriska diagnoser bland unga samt åtgärder för att motverka psykisk ohälsa inom skolan och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla det förebyggande arbetet för att förhindra lång och problematisk skolfrånvaro och att samtidigt utveckla stödet från kommuner och regioner till både skolor och föräldrar för att elever ska komma tillbaka till skolan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska ska vara huvudspråk i svensk skola och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minimikravet på andelen undervisning som ska vara på svenska i grundskolan bör höjas till minst 75 procent i skolor med svensk läroplan och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undantag som möjliggör för engelskspråkiga skolor att anställa obehöriga lärare bör tas bort och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grundregeln ska vara att svenska ska vara huvudspråk i gymnasieskolan och att regelverken för detta ska utredas och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs ett ökat statligt ansvar också för en mer likvärdig gymnasieskola och att medel för ökad likvärdighet på sikt också bör omfatta gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om hur skolplikten kan förlängas och gymnasieskolan bli obligatorisk och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statens styrning och dimensioneringen av gymnasieskolans olika program behöver öka och tillkännager detta för regeringen.

60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att yrkespaketen ska fortsätta utvecklas som studieväg som leder till jobb, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om hur vinstjakten kan stoppas inom gymnasieskolan och kvaliteten säkerställas inom yrkes- och lärlingsutbildningar och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra tillgången till vuxenutbildning som kräver miljöer som är investeringstunga på alla nivåer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur stödet och kvaliteten inom komvux bättre kan anpassas till målgruppen för att förbättra genomströmning och etablering på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om hur statens och huvudmännens kontroll över vuxenutbildningen med särskilt fokus på komvux och sfi kan öka och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att utreda stöd- och elevhälsoinsatser på komvux och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt tillgång och förtydligad rätt till kostnadsfria läromedel för elever inom sfi och vuxenutbildning på grundläggande nivå och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en utredning gällande finansiering av studier inom komvux som anpassad utbildning och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler utbildningsplatser och höjd kvalitet i regionalt yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett mer långsiktigt grundbidrag till yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska införas en möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux från Skolverket för att möta snabbt uppkomna utbildningsbehov regionalt och lokalt och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla kombinationsutbildningar och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka utbildningen i svenska för invandrare och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett tydligare kommunalt språkansvar där kommuner har långtgående skyldighet att identifiera, söka upp, kontakta och motivera personer med behov av sfi att delta i utbildningen och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rätten till sfi, i linje med Klivautredningens förslag, ska gälla i fyra år med möjlighet till förlängning med ett år i taget om det finns särskilda skäl, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheterna att kombinera sfi med yrkesutbildning måste fortsätta att förstärkas och tillkännager detta för regeringen.

76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att öka den lärarledda undervisningstiden i sfi och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den lärarledda undervisningstiden i sfi ska kunna ökas ytterligare när det gäller ytterst språksvaga elever och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att särskild uppsökande verksamhet ska riktas mot elever som skrivs ut från eller hoppar av sfi-undervisningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att distansundervisning inom sfi ska regleras hårdare samt att närundervisning ska vara huvudregel inom sfi-undervisningen och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett åtgärdsprogram för stärkt kvalitet i sfi ska genomföras med bl.a. ökad reglering av distansundervisningen och ökad styrning mot fler behöriga lärare och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vinstjakten måste bort och att all undervisning inom sfi ska vara icke-vinstdrivande och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut yrkeshögskolan med fler utbildningsplatser och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett mer stadigvarande utbildningsutbud inom yrkeshögskolan för att tillgodose arbetsmarknadens långsiktiga behov och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett gemensamt system för ansökan till yrkeshögskolan bör införas samt att Myndigheten för yrkeshögskolan bör få i uppdrag att genomföra en förstudie tillsammans med relevanta myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla yrkeshögskolan och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut lärcentrum i fler delar av landet och tillkännager detta för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studenter ska kunna examineras i sina distansstudier i närheten av där de bor och tillkännager detta för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad tillgång till decentraliserad utbildning och lärcentrum för att säkra näringslivets och välfärdens kompetensförsörjning även på mindre orter och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska införas en pott med stimulansmedel till lärosäten i syfte att dessa ska bidra med ytterligare kompetens och spets till lärcentrum och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att ha fortsatt god tillgång på platser i den högre utbildningen i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av högskolans resurstilldelningssystem som har bred parlamentarisk förankring och syftar till att säkra utbildning av hög kvalitet och en dimensionering som är anpassad till arbetsmarknadens behov, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

92. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka tillgången på VFU-platser genom att såväl offentliga som privata verksamheter ska åläggas att ta emot VFU-studenter och tillkännager detta för regeringen.
93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla studenthälsan och tillkännager detta för regeringen.
94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om anpassade läromedel och om att säkerställa att studenter som har rätt till anpassad kurslitteratur har det vid kursstart och tillkännager detta för regeringen.
95. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över högskoleförordningen gällande politiska studentförbund och deras tillträde till lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
96. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över högskolors och universitets uppdrag och resurser för att utveckla och anordna kurser och utbildningar för att möta efterfrågan från yrkesverksamma som omställningsstudiestödet skapar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
97. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av kurser motsvarande en eller två terminers heltidsstudier på avancerad nivå för att skapa nya vägar in i bristyrken eller tillföra spetskompetens och tillkännager detta för regeringen.
98. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda rekryteringen och tillkännager detta för regeringen.
99. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa anpassade utbildningsvägar för personer som har en gymnasial utbildning inom vård eller teknik och som efter några år i arbetslivet vill studera vidare på högskolan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetslivserfarenhet återigen ska ses som meriterande vid ansökan till högskolan och tillkännager detta för regeringen.
101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga försöksverksamheten med ett nationellt prov som möter grundläggande behörighet till högskolestudier, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om lärosätena ska ges öronmärkta resurser för validering och tillkännager detta för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att myndigheterna inom utbildningsområdet följer utvecklingen med AI inom sina områden och bygger kunskap och förmåga att hantera möjligheter och risker med AI och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör övervägas att ge ett lärosäte i uppdrag att leda ett resurscentrum för AI-utveckling i syfte att forska kring AI samt dess användande inom utbildningssektorn och tillkännager detta för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna den akademiska friheten och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den akademiska friheten ska stärkas men högskolesektorn inte ska privatiseras och tillkännager detta för regeringen.

107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna forskningens frihet såväl i Sverige som internationellt och tillkännager detta för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att forskare bör ges tryggare anställningar och tillkännager detta för regeringen.
109. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förekomsten av staplingar av tidsbegränsade anställningar inom högre utbildning och forskning och tillkännager detta för regeringen.
110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nya karriärvägar mellan högskolan och det omgivande samhället och tillkännager detta för regeringen.
111. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jämställdheten ska förbättras inom den högre utbildningen och forskningen och tillkännager detta för regeringen.
112. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till öppen vetenskap och tillkännager detta för regeringen.
113. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av forskning på svenska om svenska förhållanden och tillkännager detta för regeringen.
114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att andelen svenskspråkiga studenter som doktorerar och går vidare till forskaranställningar vid lärosätena ska öka, liksom andelen avhandlingar som skrivs på svenska, och tillkännager detta för regeringen.
115. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av forskning och innovation som både svarar upp mot samhällsutmaningar och drivs av nyfikenhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad forskning för bättre brottsprevention och tillkännager detta för regeringen.
117. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer forskning för att öka tempot i den gröna omställningen och om vikten av kraftfulla satsningar på klimatforskning och tillkännager detta för regeringen.
118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad forskning om tillämpning av artificiell intelligens för högre kvalitet och ökad effektivitet i välfärden och näringslivet och tillkännager detta för regeringen.
119. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av mer arbetsmiljöforskning och tillkännager detta för regeringen.
120. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av rymdforskning för säkerhet och klimat och tillkännager detta för regeringen.
121. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en ny rymdlag och tillkännager detta för regeringen.
122. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av resurser till rymdforskning och behovet av att ett nytt satellitprogram etableras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
123. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av polarforskning för klimat och säkerhet samt betydelsen av ett nytt polarforskningsfartyg och tillkännager detta för regeringen.

1 En jämlik kunskapsskola utan vinstjakt

Alla barn i Sverige ska få en god utbildning och bildning. Det är både en rättighet och den viktigaste investeringen samhället gör i varje människa. Tyvärr är det långt ifrån verkligheten i svensk skola idag. De senaste decennierna har samhället förlorat kontrollen över skolan till marknaden med ökande ojämlikhet, klyftor och segregation som följd. Samtidigt som våra barns utbildning har blivit ett medel för att tjäna pengar har skolan blivit allt sämre på att ge barn från studieovana hem de kunskaper som krävs.

Varje år överkompenseras friskolor med flera miljarder för kostnader som de inte ens har, samtidigt som kommunens ekonomi dräneras. Men marknadsskolan läcker inte bara skattemedel till vinst utan skapar också betygsinflation, fusk och skev resursfördelning. Likvärdigheten brister mellan skolor, elever och olika delar av landet. Så kan vi inte ha det. Vinstintressen måste bort från svensk skola så att det alltid är barnens lärande som står i fokus.

Svensk skola lider av en rad systemfel. Vinstjakt, svag styrning mot kvalitet och jämlikhet samt bristande resurser leder till segregation och ökade klyftor. Sverige har gått från att tidigare ha haft ett av de mest jämlika och högpresterande skolsystemen i världen, till att ojämlikhet breder ut sig mellan elever, skolor och kommuner. Skolan har blivit Sveriges största marknadsmisslyckande. Var fjärde elev lämnar idag grundskolan utan fullständiga betyg, och var sjätte elev blir inte behörig till ett nationellt program på gymnasiet. Svensk skola misslyckas idag med sitt kompensatoriska uppdrag, och föräldrarnas utbildningsbakgrund har blivit den tydligaste faktorn bakom vilka elever som klarar skolan. Överfulla klassrum, bristande stöd och stök leder till sämre trygghet och studiero. Betygssystemet med betyget F leder till omfattande utslagning och behöver göras om i grunden. Vinstdrivande skolors fiffel med betyg för att locka till sig elever har kastat in hela skolsystemet i en förtroendekris.

Regeringen och Sverigedemokraterna har misslyckats med att ta itu med systemfelen i svensk skola. Vinstjakten tillåts fortsätta med oförminskad styrka medan regeringen förbereder tandlösa reformer som mest kommer öka administrationen samtidigt som de största vinstjägarna får fortsätta som vanligt. De förslag på ändringar av friskolesektorn som regeringen har utrett innebär bara tillfälliga och otillräckliga begränsningar av vinstuttag i vissa fall. Skolkoncernernas vinstjakt får fortsätta som vanligt medan idéburna skolor får svårare att klara konkurrensen. Avarterna på marknadsskolan får vara kvar. Trots omfattande löften och utredningar gör regeringen och Sverigedemokraterna ingenting åt att skolpengen överkompenserar friskolor och varje år leder till läckage av flera miljarder. Skolkoncernerna tillåts fortsatt ha orättvisa kösystemen för att välja ut lönsamma elever. Offentlighetsprincipen omfattar fortfarande inte fristående skolor.

Regeringen inledde mandatperioden med att sänka anslaget till skolan med två miljarder i fasta priser. Samtidigt som man skröt om rekordsatsningar bidrog man till nedskärningar och uppsägningar av lärare och personal runtom i landet. Den bristande finansieringen till svensk skola har dessutom förvärrats av att regeringen inte räknat upp de allmänna bidragen till kommunerna med inflationen. När regeringen i och med budgeten 2026 återigen skryter om ”den största satsningen i modern tid på skolan” är det bara i jämförelse med sina egna planerade nedskärningar, inte i förhållande till verkligheten ute i skolan och förskolans verksamheter.

Den bristande styrningen mot kvalitet och jämlikhet i svensk skola lämnas orörd. Trots löften och omfattande utredningar om en skolpengsnorm som skulle öka

styrningen mot likvärdighet i hela landet skjuts reformer på framtiden. Föräldrarnas utbildningsbakgrund blir alltmer avgörande för hur barnen klarar skolan. Klyftorna ökar.

Vi socialdemokrater menar att samhället nu måste ta tillbaka kontrollen över skolans styrning så att svensk skola återigen kan bli världens bästa och mest jämlika. Alla skolor ska vara bra skolor och alla elever ska få en bra skolgång. För detta krävs tre övergripande åtgärder som tar itu med systemfelen i skolan:

1. För det första ska vinstuttag förbjudas i skolan, förskolan och gymnasiet så att fullt fokus kan ligga på elevernas undervisning och inget annat. Skolans pengar ska stanna i skolan. Ett totalförbud ska införas mot värdeöverföringar där koncerner kan slussa förskolans eller skolans resurser vidare till andra verksamheter, kommuner eller länder.
2. För det andra måste de avarter på marknadsskolan som möjliggör vinstjakten bort. Som att skolpengen överkompenserar friskolor och de orättvisa kösystemen som möjliggör för koncerner att välja ut lönsamma elever och sålla bort elever med större behov.
3. För det tredje måste staten nu kliva fram för att säkerställa skolans kvalitet och jämlikhet i hela landet. Staten ska ta ett ökat ansvar för skolans finansiering samtidigt som bindande regler ska införas för det som är viktigast för att höja kvaliteten, såsom lärartäthet, klassernas storlek och elevhälsa. Ett sektorsbidrag med ökade resurser ska införas för att kommunerna ska kunna leva upp till de höjda kraven på god skolgång åt alla. På så sätt ska elever få fler lärare och bättre undervisning och socioekonomiska skillnader ska motverkas. Jämlikheten mellan elever, skolor och kommuner ska öka samtidigt som staten sätter hängslen och livrem på vinstjakten genom att hindra friskolor från att skära ner på lärare och undervisning.

I den här budgeten tar vi socialdemokrater steg för att svensk skola återigen ska bli världens bästa och mest jämlika. Vi föreslår totalt 4,6 miljarder mer till skola och förskola med fokus på fler lärare, personal och ökad jämlikhet i skolsystemet. Bland annat 3,7 miljarder till skolan som motsvarar kostnaden att anställa 5 500 grundskolelärare eller kostnaden för att anställa ytterligare en lärare i varje klass i en årskurs. Vi föreslår också 600 miljoner mer till förskolan i syfte att minska gruppstorlekarna samt införa språkrav och stärka språkutvecklingen i förskolan med fokus på de 200 förskolor som behöver detta mest.

1.1 Ta tillbaka kontrollen över skolan och förskolan – skolans pengar ska gå till skolan

Svensk skola är idag världsunik med att tillåta obegränsade vinstuttag ur den offentligt finansierade skolan. Sedan Moderaterna släppte lös marknadsexperimenten och vinstjakten har en skolmarknad tagit form som kännetecknas av svag offentlig insyn och kontroll, en skolpeng som skapar incitament för vinstjakt och orättvisa kösystem som sorterar ut elever och spår på segregationen. Sedan 1990-talet har samhället steg för steg förlorat kontrollen över skolan med ökande vinstjakt, segregation och ojämlikhet som följd.

För oss socialdemokrater är det tydligt att samhället måste ta tillbaka den demokratiska kontrollen över skolan från marknaden. Svensk skola ska fortsatt ha friskolor, valmöjligheter och skolval – men fokus ska vara på kunskap och bildning, inte vinstjakt.

Socialdemokraterna har genom åren vidtagit en rad åtgärder för att ta tillbaka kontrollen över skolan och stoppa överkompensationen av friskolor. Men samtliga röstades ner av högermajoriteten i riksdagen. Samma partier som tidigare röstat nej till våra förslag om att stoppa till exempel den överkompensation som finns till friskolor, har nu till slut erkänt att friskolor är överkomparerade av skolpengen. Trots detta har regeringen inte vidtagit några åtgärder för att stoppa överkompensationen av fristående skolor via skolpengen. Utredningen om skolpengsnorm, SOU 2025:72, möttes med oenighet och handlingsförklaring från regeringen och Sverigedemokraterna. Friskolor fortsätter nu att överkompareras med flera miljarder varje år, trots att det finns färdigutredda förslag som går att använda för att stoppa detta. Det är ett stort svek gentemot såväl elever som skattebetalare. Det innebär att landets kommuner, oavsett om det är kostnadskris eller minskande barngrupper, tvingas fortsätta överkomparera friskolor för kostnader de inte har. När det gäller förskolan och gymnasieskolan har regeringen inte ens erkänt att samma problem med överkompensation finns där som i grundskolan.

Regeringen har tillsammans med Sverigedemokraterna också slagit fast att vinstjakten i svensk skola ska fortsätta. Den vinstutredning som den S-ledda regeringen tillsatte förbjöds av regeringen att ens utreda ett verkningsfullt vinstförbud. Istället för att ta itu med grundproblemet och förbjuda vinsterna helt, har utredningen ”Skärpta villkor för friskolesektorn, SOU 2025:37” föreslagit en rad begränsade och tillfälliga åtgärder. Vinstuttag och värdeöverföringar där skolans resurser läcker ut till vinstdrivande friskolor ska enligt förslaget bara begränsas i vissa fall och vid nyetablering. De skolkoncerner som står för merparten av vinstjakten i svensk skola kommer därmed att kunna fortsätta som vanligt och cementera den skolmarknad som vuxit fram. Förslaget kommer dessutom att skapa ökad administration, byråkrati och kontroller utan att avveckla marknadsskolan eller vinstjakten. Så länge vinstjakt är tillåtet kommer vinstdrivande aktörer hitta sätt att tjäna pengar genom att tumma på kvalitén.

Antalet utlandsägda och börsnoterade grundskolor i Sverige har ökat kraftigt. Även på förskoleområdet ser vi allt fler förskolor som drivs av koncerner. En mycket stor majoritet av de elever som går i fristående skolor går i aktiebolagsdrivna skolor, en utveckling som inte alls förutsågs när systemet med en skolmarknad infördes i Sverige.

I dagens säkerhetspolitiska läge innebär detta också betydande säkerhetspolitiska risker. En riskanalys från Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) visar på flera sårbarheter för utländsk påverkan i det svenska skolsystemet. Det är enligt FOI inte osannolikt att utländska aktörer kan köpa in sig i svensk skola i syfte att påverka det demokratiska samhället. I praktiken finns idag inget som hindrar att så sker. Marknadsskolan leder alltså inte bara till att ekonomiska intressen går före våra barn och ungas rätt till utbildning, utan också till att det i praktiken är omöjligt att avgöra eller stoppa om det finns andra intressen bakom bolagen och deras ägare. Det här är ännu en oacceptabel konsekvens av dagens skolsystem.

Vi socialdemokrater vill ha en jämlik kunskapsskola. Den vinstjakt som styr dagens skola leder helt fel. För att fler ska kunna lära sig mer i svensk skola måste den demokratiska kontrollen över skolan återtas och varje elevs tid med en undervisande lärare måste öka. Några viktiga reformer för att nå dit presenteras i det följande.

1.1.1 Nödbroms mot vinstjaktens expansion – inför ett etableringsstopp för vinstdrivande skolor och förskolor

Den kraftiga expansion av vinstdrivande skolor som skett i Sverige de senaste åren har lett både till ökad vinstjakt och till att den demokratiska kontrollen över skolan minskar. Att skolmarknaden allt mer domineras av en rad skolkoncerner med stora juridiska och strategiska resurser innebär ytterligare en förlust av kontroll från demokratiskt folkvalda till skolägare.

Minskningen av barnkullar riskerar att förstärka de problem som skolpengssystemet och överkompensationen för med sig. Detta drabbar nu först förskolan, där alltför många kommuner nu ser minskade barnkullar några år framöver.

Staten måste nu dra i nödbromsen innan det är försent. Därför har vi föreslagit att ett etableringsstopp införs för vinstdrivande skolor och förskolor till dess att en lösning för att stoppa vinstjakten i svensk skola är på plats. Befintliga utredningar och beredningsunderlag, exempelvis utredningen ”Etableringsstopp för fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning”, bör kunna utgöra grund för att snabbt få en lagstiftning om etableringsstopp för vinstdrivande skolor och förskolor på plats.

Vi anser också att kommunerna ska ha vetorätt vid utökningar och nyetablering av friskolor.

1.1.2 En skolpeng som bidrar till ökad kunskap och likvärdighet – inte läckage av skattemedel

Likvärdigheten i skolan behöver öka mellan såväl kommuner som skolor och elever. Skolpengssystemet måste göras om i grunden så att resursfördelningen bidrar till ökad kunskap och likvärdighet och så att de kommunala skolorna kompenseras för skyldigheten att kunna ta emot alla barn. Nuvarande skolpengssystem överkompenserar friskolor för ansvar som bara kommuner har och missgynnar elever i kommunala skolor. Detta är ett faktum som sedan tidigare är väl utrett. SOU 2020:28 ”En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning” utredde frågan och föreslog att en förändring ska genomföras av hur skolpengen beräknas så att kommuner ska kunna göra avdrag för de merkostnader som uppstår p.g.a. att olika huvudmän har olika ansvar. Även Riksrevisionens granskning ”Skolpengen – effektivitet och konsekvenser” bekräftade bristerna i skolpengen och konstaterade att dagens skolpengssystem varken är kostnadseffektivt eller bra för likvärdigheten i svensk skola.

Vi socialdemokrater föreslår att skolpengssystemet görs om omedelbart så att de kommunala skolorna och förskolorna kompenseras för det större lagstadgade ansvar de har och att större hänsyn tas till skolornas fasta kostnader.

1.1.3 Åtgärdsprogram mot betygsfiffel i skolan

En rapport från Skolverket och UKÄ har visat att elever som gått i friskolor klarar sig sämre än elever på kommunala skolor när de går direkt in på högskolan. Allra värst ser det ut för aktiebolagsdrivna skolor, där studenterna presterar över 6 procentenheter lägre jämfört med studenter som examinerats från offentliga gymnasieskolor. Fiffel och fusk med betyg är en sidoeffekt av marknadsskolan, där det helt enkelt lönar sig för skolor att sätta höga betyg.

Vi socialdemokrater föreslår att regeringen genomför ett åtgärdsprogram mot betygssifflet och förtroendekrisen i skolan, i väntan på att ett nytt betygssystem kommer på plats. Programmet bör till exempel innehålla följande delar: uppdrag till Skolinspektionen att särskilt granska de grund- och gymnasieskolor som avviker i sin betygssättning (dvs. sätter högst betyg i de ämnen där det saknas nationella prov eller avviker kraftigt i de ämnen där det finns nationella prov), inrättandet av en visseblåsar-funktion för att avslöja betygssifflet och kännbara sanktioner mot skolor och skolhuvudmän som uppvisar brister i sin betygssättning. Dessutom bör regeringen tillfälligt ge även offentliga lärosäten möjlighet att göra som Handelshögskolan i Stockholm och kräva ett visst resultat på högskoleprovet för att kunna bli antagen på betyg till de mest populära utbildningarna.

1.1.4 Bättre ekonomiska planeringsförutsättningar för skolor

Riksrevisionens granskning visar att skolpengens storlek inte speglar de faktiska kostnaderna för att ta emot eller förlora ytterligare en elev. Förändringar i elevunderlaget leder idag till snabba resursväxlingar och ekonomisk osäkerhet särskilt för kommunala skolor. Eftersom skolpengen i dagens system följer eleven, ofta med omedelbar verkan, drabbas skolan som förlorar eleven omedelbart av minskade intäkter. Kostnaderna för lärare, lokaler och elevhälsa kvarstår däremot, vilket leder till behov av nedskärningar eller ytterligare resurstillskott som i sin tur föranleder höjd skolpeng. Utredningen om en likvärdig skola föreslog att skolbyten som huvudregel ska ske vid terminsstart samt att ersättningen för de elever som av olika skäl ändå behöver byta till en annan huvudmans skola under läsåret ska följa eleverna med två månaders fördörjning. Detta är viktiga förslag som bör övervägas för att ytterligare säkerställa att skolpengen fördelas likvärdigt och skolorna får långsiktiga planeringsförutsättningar.

1.1.5 Offentlighetsprincipen ska införas även för fristående skolor

I dag saknas insyn i friskolorna, trots att de finansieras till 100 procent av skattebetalarna och sysslar med myndighetsutövning. Offentlighetsprincipen ska gälla även i friskolor. Offentlighetsprincipen är en central del i den svenska demokratin och rättsordningen. Den innebär bland annat att allmänheten och medierna har rätt till insyn i och tillgång till information om statens och kommunernas verksamhet. Skolan är något av det viktigaste vi har i svensk välfärd. Därför är det också helt avgörande att svenska folket ska ha rätt och möjligheter att eftersöka och ta del av information om hur offentliga medel används vare sig det handlar om kommunala skolor eller friskolor. Både förhållanden och missförhållanden måste kunna granskas i offentlig verksamhet, även om den är privat bedriven. Detta är helt avgörande för att kunna stärka välfärden i framtiden. Insynen och transparensen måste öka, och därför vill vi socialdemokrater att offentlighetsprincipen ska gälla för alla huvudmän.

1.1.6 Öka kontrollen över skolans resurser – krav på ekonomisk enhetsredovisning och förbud mot skolpengsflykt från kommunerna

Öppna böcker är en förutsättning både för att kunna granska skolverksamhet och säkerställa att skattebetalarnas pengar används effektivt. Inte minst vinstdrivande skolkoncerner har en tendens att göra det omöjligt för myndigheter, allmänhet, kommuner och föräldrar att följa hur skolpengen faktiskt används. Därför vill vi till

exempel införa krav på enhetsredovisning för fristående skolor och stoppa skolpengsflykt från kommunerna. När kommuninvånarna betalat skatt för att barnen i kommunen ska få en bra skolgång, är det orimligt att skolföretag istället använder pengarna till att finansiera expansion eller annan verksamhet i helt andra kommuner eller till och med andra länder. Skolkoncerner kan idag flytta resurser från en kommun till att expandera i andra kommuner, detta helt utan insyn och kontroll från kommunen som betalat skolpengen. Det ger koncerner konkurrensfördelar gentemot mindre friskolor, men innebär också att kommunala skolor konkurreras ut, tvingas stänga eller får merkostnader på grund av tomma platser.

1.1.7 Åtgärder för att stoppa skolkoncernernas vinstjakt

Skolkoncernerna står för den största och mest svårstoppade formen av vinstjakt i svensk skola. Särskilda åtgärder krävs för att komma åt skolkoncernernas vinstjakt. Snåriga ägarupplägg ska förbjudas så att skolkoncerner inte kan slussa runt skolpeng inom koncernen för att göra vinst. Ett totalförbud mot värdeöverföringar från skolenheter till andra verksamheter inom en skolkoncern ska införas. De resurser som det offentliga avsatt för skolans verksamhet ska stanna i skolan och gå till skolverksamhet. Denna kontroll underlättas av ett krav på att varje skola bedrivs inom ramen för en separat juridisk person. Skolpengen till en skola ska användas av den skolan, inte kunna flyttas över till andra verksamheter i samma koncern eller användas till uppköp i andra kommuner eller andra länder. Vi vill också bryta upp skolkoncernerna och begränsa antalet skolenheter en koncern får ha. Det ska utredas hur antalet skolor i en koncern kan begränsas och hur ett lämpligt maxtak skulle se ut.

1.1.8 Ett rättvist skolval

Vi ska värna allas möjlighet att välja skola. Tyvärr är dagens skolval varken fritt eller rättvist. Friskolornas orättvisa köer stänger ute elever och begränsar valfriheten för många föräldrar. Bristen på insyn i skolvalsköer gör att friskolor kan sortera ut elever som är mer lönsamma, vilket avslöjats vid flera tillfällen. Det är förstås helt oacceptabelt. Skolan är till för barnen. Barn ska kunna välja skola, men skolor ska inte kunna välja elever.

Vi socialdemokrater vill ha ett rättvist och transparent skolval där fler får chansen att välja skola. Föräldrar och elever ska kunna göra trygga skolval i ett tydligt och mer rättvist skolvalssystem som har barnen i fokus. Vi föreslår därför att ett gemensamt och offentligt administrerat skolvalssystem införs där både kommunala och fristående skolor ska ingå. Samtidigt ska friskolornas egna kösystem avskaffas. Föräldrars önskemål om plats på en skola ska precis som i dag fortsatt vara styrande för skolplaceringar, och rätten att få gå i en skola nära hemmet och syskonförturen ska säkras så att skolvalet blir tryggt och så att familjer kan få en hållbar vardag.

Trots att högerpartierna under förra mandatperioden röstade ner S-regeringens förslag om ett rättvist skolval och utlovat att vidta åtgärder mot de orättvisa kösystemen, har inga förbättringar genomförts. Det är ett svek som både leder till ökad segregation och möjliggör för skolkoncerner att sortera ut elever som anses lönsamma.

Skolan är en viktig mötesplats för barn och unga med olika bakgrund. Därför föreslår vi att huvudmän ska verka för att uppnå en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter.

1.1.9 Vinstförbud istället för vinstjakt

Vi är med rätta stolta över välfärden i vårt land. Den generella välfärden är den starkaste omfördelande kraften som finns. Den gör Sverige rättvist och unikt. Men marknads-experimenten i skolan har gått för långt. Den svenska marknadsskolan är världsunik med att tillåta obegränsade vinster på våra gemensamma medel. Drivkraften att tjäna pengar har fått stå i centrum, istället för den välfärden är till för. Marknadsskolan leder till att resurserna till skolan inte används effektivt.

Möjligheten att göra vinst i skolan skapar incitament för oseriösa aktörer att söka sig till skolväsendet. Skattepengar används till expansion och uppköp och delas ut till riskkapitalbolagens aktieägare, istället för att användas till skolböcker och till fler anställda lärare.

Skolor ska fokusera på barnens lärande – inte på vinstjakt. Vi socialdemokrater vill stoppa vinsterna i skolan och vi har en majoritet av svenska folket med oss. Vi vill fortsatt ha friskolor, valmöjligheter och skolval – men i svensk skola ska fokus vara på kunskap och bildning, inte vinstjakt. Vi föreslår därför att vinstuttag ur skolan, förskolan och gymnasiet ska förbjudas.

1.1.10 Förbud mot religiösa friskolor och förskolor

Religiös påverkan hör inte hemma i skolan. Alla skolor i Sverige ska vara bra skolor, med fokus på kunskap och bildning – inte religiös påverkan. Ändå vet vi från bland annat Säpo att det förekommit kopplingar mellan exempelvis skolverksamhet och den våldsbejakande islamistiska miljön. Det är helt oacceptabelt. I regeringsställning tog den socialdemokratiskt ledda regeringen initiativ till att det har införts tydligare krav och skärpta regler för religiösa friskolor. Men vi anser att det inte räcker. Därför vill vi socialdemokrater förbjuda religiösa friskolor och förskolor, utan att det inkräktar på nationella minoriteters rättigheter.

1.2 Förskolan ska ge alla barn en bra start

Förskolan är en av grundstenarna för ett jämlikt samhälle. Det är genom förskolan som vi som samhälle både tar vara på de små barnens lust att leka och lära men också möjliggör för föräldrarna att jobba och utbilda sig. Förskolan ska erbjuda alla barn en bra start i livet. Oavsett vilken bakgrund man har ska förskolan finnas där för en tryggare och mer lärorik uppväxt. Vi socialdemokrater vill höja kvaliteten i förskolan.

För att det ska vara möjligt krävs små barngrupper och ökad personaltäthet. Vi vill införa bindande regler för bemanningen i förskolan som styr huvudmännen mot kvalitet och jämlikhet. Behoven måste vara styrande. För att minska barngrupperna fick förskolan stora resurstillskott under den förra socialdemokratiskt ledda regeringen, och 2022 började de statliga resurserna till förskolan viktas socioekonomiskt. Men det finns mycket kvar att förbättra inom förskolan för att alla barn ska få en riktigt bra start i livet.

Vi anser också att allmän förskola ska införas från två års ålder samt att barn till föräldralediga och arbetslösa ska ges rätt till förskola i större utsträckning än idag.

De senaste åren har förskolan påverkats av en rad saker. Barnkonventionen har blivit svensk lag och pandemin visade på ökade risker både när det gäller personalens hälsa och barnens lärande. Fler barn deltar i förskolan och vistelsetiderna blir längre samtidigt

som förskolans språkutvecklande uppdrag både när det gäller svenska och andra modersmål blivit mer komplext. Dessutom drivs allt fler förskolor i bolagsform.

1.2.1 Förbud mot vinstjakt och tvångsförvaltning av förskolor med allvarliga brister

De senaste åren har vinstjakten bland våra minsta barn ökat kraftigt. Andelen förskolor som drivs av bolag har blivit fler. Precis som skolmarknaden domineras svensk förskola allt mer av megakoncerner som satt vinstjakten i system. Bara de fyra största förskolekoncernerna äger idag tillsammans över 450 förskolor. Samtidigt befinner sig förskolan i en period av minskande barnkullar. I kombination med överkompensationen till fristående förskolor och bristande inflytande från kommunerna över förskolans dimensionering leder detta till både ökande kostnader, ineffektivitet och att vinstdrivande koncerner kan driva upp vinstjakten än mer. Detta understryker vikten av att kommuner ska ha ett avgörande inflytande över etableringar av fristående förskolor och att överkompensationen till fristående förskolor genom skolpengen måste avskaffas omedelbart.

Idag ser vi hur förskolekoncerner systematiskt skär ner på personal, vikarier, lokaler, barnens mat och möjlighet till utevistelse – i syfte att göra vinst. Personalen får sämre arbetsmiljö och blir stressade.

Utöver att ett vinstförbud ska införas även på förskolans område måste tillsynen av fristående förskolor stärkas. Kommunerna har idag ansvar för tillsynen av fristående förskolor. De kan förelägga huvudmän att åtgärda brister, förena dessa med vite och i sista hand återkalla tillståndet att bedriva verksamheten. Men erfarenheterna visar att dessa verktyg inte räcker. Kommunerna ska därför få mandat att kunna ta över och tvångsförvalta förskolor med allvarliga brister. Vi föreslår också att kommunerna ska få utökat mandat att stänga ned förskolor med allvarliga brister. Här ser vi att förslagen som regeringen låtit utreda genom Skärpta villkor för friskolesektorn SOU 2025:37 är otillräckliga. Åtgärder måste kunna sättas in både tidigare och med större kraft för att hindra att en koncernägares vinstjakt går ut över våra minsta barn.

1.2.2 Inför språkrav för personal i förskolan

I Sverige ska barn ges goda förutsättningar att lyckas i skolan, men ändå ser vi att barn ges ojämlika villkor redan från skolstart. Bristande kunskaper i svenska språket försvårar inlärningen och förståelsen även i andra ämnen. Inte sällan har de barn som är i allra störst behov av träning och utveckling i svenska språket också sämst tillgång till språkträning.

Om varje barn och elev ska mötas av både höga förväntningar och goda möjligheter att lära sig god svenska krävs både fler insatser och tydligare krav när det gäller svenska språket. Grundläggande är att personalen själva behärskar svenska språket väl, men det är också viktigt att kontinuerligt arbeta med språkutveckling inom förskolan. Förskolan är avgörande för att de barn som inte talar svenska hemma ska ha goda möjligheter att lära sig språket. Därför vill vi utöka rätten till förskola för de barn som har störst behov av att lära sig svenska. Språkrav för pedagogisk personal i förskolan ska införas. Den personal som behöver ska få utbildning för att klara språkkraven. Förskolor med störst behov att stärka barnens språkutveckling ska få mer resurser att kunna jobba språkutvecklande. Vi vill också att innehållet i barnskötarutbildningarna blir enhetligt.

Förskollärarytbildningen ska dimensioneras så att tillgången till förskollärare säkras på alla förskolor.

1.2.3 Ökad tillgänglighet och kvalitet i förskolan

Förskolans viktigaste uppgift är barnens utveckling. Den spelar också en viktig roll för föräldrars möjligheter att fullt ut vara en del av arbetskraften och att ta de jobb som finns. Därför är det avgörande att barnomsorg på kvällar, nätter och helger ska finnas för dem som behöver.

Äldreomsorgslyftet har bidragit till att höja kvaliteten och kompetensen inom äldreomsorgen. Ett förskolelyft skulle på motsvarande sätt ge personal inom förskolan möjlighet att fortbilda sig på arbetstid.

1.3 En jämlik kunskapsskola i hela landet – ökad statlig styrning mot kvalitet och jämlikhet

En grundläggande princip för svensk skola är att den ska vara likvärdig i hela landet. Skolan ska kompensera för ojämlikheter. Så är tyvärr inte fallet idag. Med den socialdemokratiskt ledda regeringen ökade staten sitt ansvarstagande för att stärka likvärdigheten i hela landet. 2018 infördes ett statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i skolan. Det har i stor utsträckning lett till mer resurser där behoven är som störst och satsningar på mer och bättre utbildad personal i skolorna.

Regeringen har bytt namn på statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling till kunskapsbidraget. För oss socialdemokrater är det viktigt att statsbidraget fortsätter att ha en fördelningsprofil som syftar till att öka skolans likvärdighet.

1.3.1 Bindande regler för kvalitet och jämlikhet i hela landet

Om svensk skola återigen ska kunna bli en av världens bästa och mest jämlika krävs kraftfulla åtgärder. Utöver att införa ett verkningsfullt vinstförbud ser vi socialdemokrater att staten nu måste kliva fram för att säkra skolans kvalitet och jämlikhet. Lärarna och undervisningens kvalitet är nyckeln för att nå dit. Jämte att ta ett ökat ansvar för skolans finansiering ska staten därför införa bindande regler för det som är viktigast för att höja kvaliteten, såsom lärartäthet, klassernas storlek och elevhälsa. Reglerna ska styra mot huvudmän och utformas på ett sätt som motverkar socioekonomiska skillnader och fungerar i alla delar av landet. Genom bindande regler ska styrningen mot kvalitetsfaktorer öka samtidigt som det säkerställs att huvudmän inte sänker lärartätheten i syfte att göra vinst. Ett sektorsbidrag med ökade resurser ska införas för att kommunerna ska kunna leva upp till de höjda kraven på god skolgång åt alla.

Kommuner behöver och ska fortsatt ta ett stort ansvar för att fördela skolans resurser efter behov. Den statliga närvaron ska öka regionalt för att bättre kunna stödja skolor och huvudmän lokalt samt för att sprida goda arbetsmetoder mer systematiskt.

1.3.2 Bättre arbetsvillkor för lärare och fler utbildade lärare i hela landet

Lärarna är nyckeln för att stärka undervisningens kvalitet och för att eleverna ska lära sig mer. För att öka kvaliteten i undervisningen behövs fler utbildade och skickliga lärare.

Fler behöver utbilda sig till lärare och fler vägar till läraryrket behövs för att komma till rätta med lärarbristen. För att detta ska vara möjligt är också kortare kompletterande utbildningar till lärare för dem som redan har en annan akademisk utbildning viktiga. Vi vill införa ett system med läraraspiranter för att underlätta för obehöriga lärare som redan arbetar i skolan att utbilda sig till behörighet och jobba parallellt.

Om skolans likvärdighet ska kunna stärkas i hela landet behövs fler utbildade lärare i hela landet. Sambandet mellan lärarutbildningens placering och möjligheten för skolor att rekrytera behöriga lärare är starkt, varför lärarutbildningarna fortsatt behöver finnas över hela landet.

Arbetsvillkoren för lärare behöver samtidigt stärkas för att öka yrkets attraktivitet. Socialdemokraterna är för att förbättra lärares arbetsvillkor med reglering av tid för undervisning och planering. I linje med den svenska modellen borde parterna i första hand ha fått chansen att lösa frågan. Efter att ha skurit ner på skolan under mandatperioden och på så sätt försvårat för parterna har regeringen aviserat att man avser gå fram med lagstiftning som enligt många remissinstanser är kraftigt underfinansierad. Det riskerar att skjuta över kostnaderna för reformen på kommunerna och i förlängningen drabba både lärare och elevernas undervisning negativt.

1.3.3 Fortsatta satsningar på ökad trygghet och studiero

Skolan ska vara en säker plats där elever och lärare kan känna sig trygga och fokusera på lärande. Samhällets skydd mot skolattacker behöver öka. Center mot våldsbejakande extremism bör få i uppdrag att utgöra stödfunktion till kommuner, myndigheter och andra aktörer för att stärka lokal operativ samverkan vid skolattacker. Metodstöd ska utvecklas för att skolor och skolpersonal ska bli bättre rustade att känna igen och hantera varningssignaler om potentiella skolattacker.

Stöket i skolan drabbar många elever och lärare hårt och ska stoppas. Otrygghet, dålig arbetsmiljö och bristande studiero förflyttar fokus från inläring och kunskapsutveckling. När hot, våld och trakasserier riktas mot lärare, rektorer och annan utbildningspersonal är det inte bara ett angrepp på en enskild person utan på skolans uppdrag och ytterst vår demokrati. Nolltolerans ska råda mot trakasserier, kränkande behandling och mobbning. Arbetet med att stärka skolans arbete med trygghet och studiero behöver fortsätta. Skolan ska tydligare kunna identifiera barn i riskzon att hamna i kriminalitet och sätta in samordnade insatser. Elever som utgör hot mot säkerheten och tryggheten i skolan ska kunna nekas tillträde och tas om hand på annat sätt. Skolans arbete med att motverka hedersrelaterat förtryck och att barn gifts bort måste stärkas.

De senaste åren har lärarfacken vittnat om att allt fler lärare utsätts för olika typer av hot och påverkansförsök. Det är oacceptabelt. Därför tog den socialdemokratiskt ledda regeringen fram förslag på hårdare straff för dem som angriper lärare och annan skolpersonal och riksdagen har nu beslutat om sådana straffskärpningar. Skolpersonal har från och med höstterminen 2022 tydligare befogenheter att ingripa för att säkra trygghet och studiero. Lärare ska känna hela samhällets stöd och inte behöva känna tvivel när de ingriper vid stök och oro. På förslag av den S-ledda regeringen förtydligades att lärare och annan skolpersonal har befogenheter att ingripa vid stök och oro – även fysiskt om situationen så kräver.

Läraren ska vara den som bestämmer i klassrummet. Mobiler stjäl allt mer av ungas tid, också under skoltid. Den S-ledda regeringen införde möjlighet för rektor att besluta

om mobilfria skoldagar i grundskolan, men vi ser nu behov av att gå längre och förbjuda användning av mobiltelefoner under hela skoldagen. När det är motiverat av undervisningsskäl eller för enskilda elever med särskilt behov av stöd/hjälpmedel via mobil eller skärm ska rektor kunna besluta om undantag.

Regeringspartiernas och Sverigedemokraternas uttalade avsikt att frånta eleverna inflytande och medbestämmande över ordningsreglerna riskerar att minska delaktigheten från eleverna men också ordningsreglernas legitimitet och efterlevnaden av dessa. Socialdemokraterna vill säkerställa och värna elevernas inflytande i svensk skola. Det är viktigt att eleverna får organisera sig självständigt.

1.3.4 Stoppa nyrekryteringen till gängen

En bra och likvärdig skola där alla barn får chans att utvecklas efter sina förutsättningar utgör den viktigaste förebyggande insatsen för att se till att barn och unga inte hamnar snett i livet. Särskilt viktig är skolan för de elever som redan har en psykosocial problematik. För att stoppa nyrekryteringen till gängen och bryta negativ social utveckling behövs mer av tidiga och samordnade insatser mellan skola, socialtjänst och polis. Lärare och skolpersonal bör få utbildning i att identifiera och kunna hantera tecken på att elever är i riskzonen för gängrekrytering.

Mer behöver göras för skolorna med allra tuffast förutsättningar med fler lärare och mindre klasser. Resurser behöver tillföras för att höja kunskapsresultaten genom att till exempel anställa dubbelt så många lärare i kärnämnen, förbättra elevhälsan eller minska undervisningsgrupperna. Genom två lärare i klassrummet eller betydligt minskade klasser skulle varje elev få mer tid med skickliga lärare och det blir högre kvalitet i undervisningen, mindre stök och mer kontinuitet i undervisningen.

Ingen ungdom i farozonen för att hamna i kriminalitet ska hamna mellan stolarna eller gå under radarn. Bästa vaccinet mot kriminalitet är att fler barn klarar skolan och därför måste nolltolerans råda mot olovlig skolfrånvaro. Skola och barnomsorg ska få bättre stöd att identifiera barn i riskzonen. Sekretessen behöver ses över i syfte att underlätta samordningen av insatser där socialtjänst, skola och polis behöver samarbeta.

Skolor som har det tuffast behöver få bättre förutsättningar att anställa socionomer som kan identifiera och stödja elever med psykosociala problem. Socionomer kan också fungera som en länk mellan skolan, familjen och socialtjänsten och vara en viktig del i arbetet med skolfrånvaro.

1.3.5 Utveckla fritidsverksamheten

Fritidshemmen ska vara en självklar del av skoldagen. Fritidshem av hög kvalitet har betydelse för barns utveckling. Genom att sätta leken i centrum kan fritidspedagogiken stärka elevernas kunskaper, samarbetsförmåga, självkänsla och sociala utveckling. Fritidshemmen har därmed potential att bidra till både högre kunskapsresultat och jämlika livschanser. Fritidshemmen behöver prioriteras högre av såväl huvudmän som staten både när det gäller resurser och utbildad personal. Vi vill utveckla samverkan mellan fritidshem och föreningsliv så att fler barn kan få ägna sig åt fritidsaktiviteter på eftermiddagarna. På fritids ska alla barn få ta del av idrotts- och kulturaktiviteter.

Läxhjälp, idrottsträning och kultur- och musikskola inom ramen för fritidshemmets verksamhet skulle underlätta livspusslet för många familjer och ge många elever samma stöd i skolarbetet och samma chans till en meningsfull fritid. Alla fritids bör erbjuda läxläsning. Rätten till fritidshem behöver successivt utvidgas så att den blir mer

oberoende av föräldrarnas inkomst, och fritids potential att bidra till ökat lärande och jämlika uppväxtvillkor ska tas tillvara. Barn med stora behov eller med riskfaktorer för att hamna snett ska få större möjlighet att gå på fritids.

1.3.6 Stärk skolelevernas motståndskraft mot desinformation

Idag ser vi hur desinformation och propaganda flödar från auktoritära stater, högerextrema och gängkriminella. Alltför ofta är det barn och unga som är måltavlorna och sociala medier används för att sprida desinformation och propaganda och för att rekrytera.

Skolan har en avgörande uppgift att rusta barn och unga med verktyg och kunskaper för att kunna genomskåda desinformation. Skolinspektionens granskning visar på betydande brister i undervisningen kring källkritik i svenska gymnasieskolor. Av de 30 granskade skolorna hade 25 behov av förbättringar. Skolverket bör därför få i uppdrag att stärka skolelevernas motståndskraft mot desinformation och modernisera undervisningen i källkritiskt förhållningssätt.

1.3.7 Stärk skolans arbete för att motverka antisemitism

På många skolor finns tecken på ökad antisemitism, och en del lärare upplever att det är svårt att tala med elever och bemöta diskussioner kring nutida konflikter. Redan idag finns ett omfattande material hos Skolverket och stöd kring hur lärare kan arbeta för att identifiera, bemöta och undervisa om antisemitism. Det är nu viktigt att säkerställa att det finns tillräckliga resurser hos Skolverket för att både informera och stötta lärare runtom i landet men också att det undervisningsmaterial som finns är uppdaterat och möter behoven i klassrummen. Skolverket bör därför få i uppdrag att se över undervisningsmaterialet och en uppgift att sprida kunskapen till lärare.

1.3.8 Ett rättvist betygssystem

Varje barn i svensk skola ska mötas av höga förväntningar och en tro på att de kan lyckas. Men skolan ska inte bidra till utslagning av barn och ungdomar. Här ser vi att dagens betygs- och skolsystem bidrar till att varje år sortera och slå ut ett stort antal elever i övergången mellan grund- och gymnasieskolan. År 2024 lämnade över 16 procent av eleverna grundskolan utan att vara behöriga till ett nationellt program på gymnasiet. Det här är ett misslyckande inte minst mot bakgrund av att skollagen är tydlig med att alla barn ska ges ledning och stimulans för att kunna utvecklas så långt som möjligt.

1994 infördes en gräns för godkänt och 2011 det underkända betygssteget F. Det är uppenbart att införandet av betyget F inte blev som tänkt. När den skarpa godkänt-gränsen infördes var förväntan att i stort sett att alla elever skulle klara att få godkänt betyg, men så blev det inte. Högerpartierna sa att elever skulle bli sporrade att prestera bättre, men idag vittnar både lärare och forskning om att betygssystemet snarare leder till att många elever tappat motivation och ger upp. Elever som inte lyckas uppnå godkänt stängs inte bara ute från vidare studier utan upplever också frustration, hopplöshet och en känsla av att inte vara godkända som personer. Betygssystemet påverkar också skolans resursfördelning genom att stödinsatser koncentreras till senare årskurser när det ofta redan är försent, istället för att sättas in tidigt när de har störst effekt.

Betygssystemet måste ses som en del av hela skolsystemet och behöver göras om i grunden. Systemfelen i skolan påverkar betygen. Marknadsskolan leder till ökad betygsinflation och att vinstdrivande aktörer fifflar med betyg för att attrahera lönsamma elever. Till skillnad från idag måste betygssystemet i sig bli rättvist och pålitligt. Men om inte ett vinstförbud införs kommer detta belasta betygssystemets utformning och lägga tyngre börda på eleverna med fler prov, mer stress och ökad psykisk ohälsa som följd.

Betygsinflationen ska stoppas. Vi socialdemokrater kräver att regeringen lyssnar på OECD, IFAU och den tidigare Betygsutredningen och avskaffar betyget F som spärrgräns till gymnasiet. Även betygs-kriterier och behörighetsreglerna till gymnasiet behöver ses över. Kunskapskrav och betygs-kriterier som gäller skolan måste vara åldersadekvata för både pojkar och flickor, särskilt med beaktande av barns kognitiva utveckling.

Pojkars resultat i svensk skola är generellt sett lägre än flickors. Statistik visar att pojkarnas betyg varit kring 10 procent lägre än flickornas sedan 1988. Det behövs ökad kunskap om varför det ser ut så och på vilka sätt pojkars resultat kan höjas. Förändringarna av betygssystemet förefaller drabba pojkar och flickor olika. Flickor har generellt blivit mer stressade och risken för psykisk ohälsa har ökat medan pojkar generellt sett mer tenderar att uppvisa utåtagerande beteendestörningar eller aggressivitet. Tydligare uppdrag krävs till myndigheter för att se över vilka insatser som kan göras för att höja pojkars skolresultat och minska stress och psykisk ohälsa bland flickor.

1.3.9 Jämlik tillgång till läromedel och skolbibliotek

Språket är nyckeln till all annan kunskap. En god läsförmåga förbättrar en elevs förutsättningar att lära i andra ämnen men är också nödvändig för att kunna vara delaktig i ett demokratiskt samhälle. Därför är det en mycket allvarlig utveckling att läsningen och läsförmågan fortsätter sjunka bland svenska elever. Därför är det viktigt att tillgången till skolbibliotek och tillgång till läromedel nu stärks.

Goda språkkunskaper blir alltmer en tillgång i en global värld. Forskning visar att modersmålsundervisning förbättrar ordförrådet inte bara på modersmålet utan också på svenska och dessutom bidrar till bättre skolresultat. Den översyn av modersmålsundervisningen som regeringspartierna och Sverigedemokraterna aviserat riskerar därmed snarare att leda till negativ påverkan på kunskapsutvecklingen både i modersmålet och i svenska språket. Vi socialdemokrater vill istället stärka modersmålsundervisningen och den nationella minoritetsspråksundervisningen i linje med forskningen på området.

Mer fokus behöver läggas på förbättrad tillgång på såväl läromedel som skönlitteratur på de samiska språken.

1.3.10 Rätt stöd i rätt tid till den som behöver

I svensk skola ska alla barn ges förutsättningar att lyckas och utvecklas så långt som möjligt, oavsett vem man är, var man kommer ifrån eller vilken skola man går på. Enligt Skolverkets statistik omfattades 5,9 procent av eleverna i grundskolan av ett åtgärdsprogram läsåret 2022/23, vilket motsvarar 65 200 elever. Andelen är högst i årskurs nio, då 9,3 procent av eleverna har ett åtgärdsprogram. Detta återspeglar ett mönster att stöd ofta sätts in i slutet av grundskolan, vilket ofta är för sent.

Vi vill fortsätta stärka arbetet för att varje elev ska få rätt stöd i skolan innan problemen hunnit växa sig för stora. Fler speciallärare och specialpedagoger behöver utbildas och anställas. Alla skolor ska kunna erbjuda det stöd som behövs, exempelvis i mindre undervisningsgrupper. Fler kommunala resursskolor ska finnas för de elever som har ett särskilt stort behov av stöd, och ingen elev ska lämnas utan möjlighet att komma vidare till gymnasiet.

Idag får alldeles för många elever med olika former av neuropsykiatriska funktionshinder (NPF) inte det stöd de behöver och har rätt till enligt skollagen. Detta måste förändras och regeringen måste därför se över hur reglerna för att garantera eleverna särskilt stöd kan skärpas och återkomma till riksdagen med sådana förslag. Barn med NPF behöver fångas upp tidigare. För att ytterligare stärka arbetet med tidiga insatser, så att de som behöver extra stöd verkligen får det, vill vi att mer resurser inom kunskapsbidraget riktas mot lägre årskurser. NPF-kompetens behöver finnas i varje klassrum och genom mindre klasser, halvklassstimmar, fler speciallärare, elevassistenter och specialpedagoger kan skolor snabbare se och stödja alla barn. Ofta är problemet att det saknas resurser snarare än bristande kunskap om vilka elever som behöver stöd.

Vi socialdemokrater vill bygga en skola där ingen elev halkar efter eller hålls tillbaka. Att elever har rätt till ledning och stimulans för att kunna utvecklas så långt som möjligt betyder inte bara att alla ska ges förutsättningar att lyckas utan också att extra utmaningar ska ges till de elever som kan och vill springa före. Alla skolor måste därför jobba aktivt med att se till att även elever med hög begåvning får stimulans, och där kan förändringar och förtydliganden i regelverken nu leda till att fler elever kan läsa i en snabbare takt och/eller på högre nivå.

Den nya omfattande möjligheten att starta riksrekryterande spetsutbildningar behöver följas upp och belysas med avseende på volym, målgrupper och huvudmän för att säkerställa att kvaliteten inte försämras. Då det finns risk att fristående huvudmän startar spetsutbildningar som en marknadsföringsinsats utan att säkerställa tillräcklig kvalitet i utbildningen måste denna aspekt särskilt följas upp.

Specialpedagogiska skolmyndighetens resurser behöver öka för att även specialskolan ska få del av satsningar på höjda lärarlöner och andra riktade insatser till skolan. En stark elevhälsa med tidiga och samordnade insatser mellan skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst är fortsatt viktig för att barn och unga med ogynnsam utveckling ska kunna få stöd i ett tidigt skede.

En likvärdig skola som möter alla barn utifrån deras behov är viktigt också för en god psykisk hälsa bland barn och unga. Om skolan ska bli jämlik fordras också en tillgänglig elevhälsa som förebygger såväl fysisk som psykisk ohälsa. Bättre möjligheter att träffa kurator är ett exempel på hur skolan bättre kan främja den psykiska hälsan.

Den psykiska ohälsan bland barn och unga har ökat de senaste åren. Det ställer nya krav på elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatrin. Men det reser också frågan om hur vi bäst förebygger psykisk ohälsa. För att kunna göra det på ett effektivt sätt behöver vi fördjupa kunskapen om vad som orsakar den ökande psykiska ohälsan bland barn och unga. Vi vill därför utreda varför barn och unga drabbas allt oftare av psykisk ohälsa och varför antalet neuropsykiatriska diagnoser ökar. Inom ramen för en sådan utredning behöver många olika tänkbara orsakssamband analyseras, såsom huruvida utvecklingen i Sverige skiljer sig ifrån den i andra länder och hur förändringar i svenska skolsystemet i så fall påverkat utvecklingen.

Det förebyggande arbetet för att motverka att elever får lång och problematisk frånvaro ska utvecklas, liksom kommunernas och regionernas stöd till både skolor och

föräldrar för att elever ska komma tillbaka till skolan. Nationell närvarostatistik där omfattningen av problematisk frånvaro kan belysas och följas över tid är centralt för detta.

1.3.11 Svenska språket ska vara huvudspråk i skolan

Språket är ett viktigt kitt för att hålla samman ett samhälle. Vi vill bygga ett samhälle där alla barn som växer upp i Sverige får lära sig svenska och utveckla ett rikt och nyanserat språk. Forskning visar att barn lär sig bäst på sitt starkaste språk. Svensktalande barn riskerar därför att lära sig mindre när mer av undervisningen är på engelska. Den ämnesrelaterade svenskan blir svagare.

Vi vill skärpa kravet på att svenska ska vara huvudspråk i skolan. Detta för att alla barn och elever ska få en god grund att stå på – och så att samhällsgemenskapen kan öka i vårt land. Trots att språklagen fastslår att svenska är huvudspråk i Sverige finns idag undantag i skolan som gör att svenskan försvagas i det svenska skolsystemet. Upp till hälften av undervisningen får ske på engelska idag enligt skolförordningens 9 kap. 18 §, även när det inte gäller elever som inte till vardags talar engelska med en eller båda sina föräldrar. Gymnasieskolan är relativt oreglerad när det gäller undervisningsspråk. Det undantag som möjliggör för engelskspråkiga skolor att anställa obehöriga lärare ska tas bort.

För att undvika sämre kunskapsinhämtning och för att främja svenska språket måste regelverken stramas åt. Därför föreslår vi att minimikravet på andelen undervisning som ska vara på svenska i grundskolan höjs till minst 75 procent. Gräddfiler med obehöriga lärare på engelska skolor ska tas bort och svenska ska användas vid betygsättning och annan myndighetsutövning. Att svenska ska vara huvudspråk bör också vara grundregel i en obligatorisk gymnasieskola, även om fler undantag bör utredas utifrån att olika studieinriktningar är olika språktunga. Därför vill vi utreda tydligare regleringar för svenska språkets användning även i gymnasieskolan. Möjligheten att bedriva utbildningar inom ramen för International Baccalaureate (IB) och internationella skolor (på grund- och gymnasienivå) med ett annat lands läroplan och språk ska kvarstå.

Undervisning på andra språk ska fortsatt säkerställas för exempelvis barn till internationell spetskompetens och forskare. Tvåspråkig undervisning ska fortsatt anordnas för elever som dagligen talar ett annat språk än svenska med en eller båda föräldrar. Nationella minoritetsspråk, modersmålsundervisning och möjligheten till tvåspråkig undervisning för elever med annat modersmål ska värnas.

1.4 En gymnasieskola som tar alla vidare till jobb eller studier

Gymnasiet är ett avgörande steg ut i vuxen- och arbetslivet. Tyvärr är det ett steg som alltför många unga inte lyckas eller till och med hindras från att ta. Dagens oförlåtande betygssystem leder till utslagning, stress och psykisk ohälsa. Många unga upplever sig dömda på förhand och tappar motivation och framtidstro och ger upp. För den som inte klarat grundskolan och inte är behörig till ett nationellt program kan vägen till examen förefalla hopplös. Bara en bråkdel av de som påbörjar introduktionsprogram når fram till gymnasieexamen, vilket knappast är uppmuntrande för någon som redan har ett skolmisslyckande bakom sig.

Samtidigt som fullgjorda gymnasiestudier alltmer blivit ett minimikrav för att komma vidare till jobb eller studier, tappar samhället allt fler unga till arbetslöshet,

utanförskap eller kriminella nätverk. En fungerande skolgång som erbjuder möjligheter och framtidstro är en av samhällets mest verkningsfulla brottsförebyggande åtgärder. Att utforma en gymnasieskola som tar alla unga vidare till jobb eller fortsatta studier är avgörande både för att säkra samhällets framtida kompetensförsörjning och för att stoppa nyrekryteringen till kriminella nätverk.

Det statliga ansvaret för likvärdigheten i gymnasieskolan behöver stärkas och gymnasieskolan måste mycket bättre än idag bidra till att utjämna elevernas ojämlika förutsättningar. Därför ska medel för ökad likvärdighet på sikt också omfatta gymnasieskolan.

1.4.1 Förläng skolplikten och inför obligatoriskt gymnasium

Det svenska utbildningssystemet måste utvecklas för en ny tid. Kraven på kompetens ökar inom de flesta yrken och det påverkar i grunden gymnasiets roll för både samhällets utveckling och individens möjligheter. Om Sverige ska kunna konkurrera med kunskap och kompetens, men också fylla kompetensbehoven till välfärd och företag, måste fler lära sig mer.

Att skolplikten upphör efter grundskolan innebär både en falsk signal till unga att de inte behöver utbilda sig och att samhällets möjligheter att fånga upp unga drastiskt försämras. De krav som arbetsmarknaden ställer på språkliga, matematiska, digitala, kreativa och sociala kompetenser innebär att det i praktiken inte finns någon arbetsmarknad för unga som inte läser vidare på gymnasiet. Arbetsmarknaden kräver också i allt större utsträckning att kompetens fylls på fler gånger under arbetslivet. Därför måste utbildningar också vara påbyggnadsbara.

Hela samhället har ett ansvar för att inte lämna unga omyndiga människor utan vettig sysselsättning. Det kommunala aktivitetsansvaret är inte en tillräcklig åtgärd, vare sig för att stoppa unga från att rekryteras av gäng eller för att höja kompetensen och anställningsbarheten hos den unge. Ett obligatoriskt gymnasium skulle förutom att ge unga människor en utbildning också ge samhället nya möjligheter att fånga upp unga människor som riskerar att dras in i kriminalitet. Med obligatorisk skolkärfärd som följs upp kontinuerligt blir det lättare för samhället att sätta in åtgärder i tid när något börjar gå snett. Det blir också lättare för polisen att agera när de ser unga driva runt på stan under skoltid. Samhället har inte råd att tappa unga i gymnasieåldern vare sig det är till arbetslöshet, utanförskap eller kriminella nätverk.

Vi socialdemokrater föreslår därför att skolplikten ska förlängas och omfatta även gymnasiestudier upp till 18 års ålder. Det innebär att gymnasieskolan ska bli både en plikt och en rättighet. En utredning ska tillsättas som utreder hur ett obligatoriskt gymnasium bör utformas. Gymnasiet ska fortsatt bestå av ett antal olika program med olika inriktningar, såväl teoretiska som yrkesförberedande. Olika inriktningar kan ha olika behörighetskrav, och betyg kan fortsatt vara ett urvalskriterium, men spärrgränser ska inte längre hindra elever från att alls studera vidare på gymnasiet. Exakt vilka förändringar som behöver göras i gymnasieskolans uppbyggnad och programutbud när det blir en obligatorisk skolform måste utredas.

1.4.2 Ökad kontroll över gymnasieskolans dimensionering

Det finns idag ett kompetensgap mellan utbudet på gymnasiekurser och vilken arbetskraft som efterfrågas på arbetsmarknaden. Det innebär att det är för få utbildningar inom en del sektorer där företag skriker efter arbetskraft samtidigt som det utbildas för många

inom andra områden. Många unga som fullgjort gymnasiet får därför ändå inte jobb inom den sektor de utbildat sig. Från höstterminen 2023 ingår grundläggande behörighet från start i de gymnasiala yrkesprogrammen, med möjlighet att välja bort detta. Det öppnar upp tidigare skapade återvändsgränder och ökar attraktionskraften för framförallt yrkesutbildningar.

Efter riksdagsbeslut under 2022 kommer kursbetyg avvecklas i gymnasieskolan och ersättas av ämnesbetyg under 2025. Det kommer både minska onödig stress på elever och istället öka motivationen att lära mer och utvecklas.

Vi socialdemokrater tog avgörande steg för att bättre dimensionera gymnasiala utbildningar för att matcha behovet av kompetens. En princip i skollagen infördes som innebär att arbetsmarknadens behov ska vägas in när huvudmän, oavsett om de är offentliga eller enskilda, bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas och antalet platser på dessa. Regeringen behöver nu aktivt följa upp den nya lagstiftningen och se till att den implementeras över hela landet.

Arbetet med att förbättra matchningen av gymnasieutbildningar behöver därutöver fortsätta. På sikt behöver statens styrning och dimensioneringen av gymnasieskolans olika program öka. Tydligare ramar för såväl offentliga som fristående huvudmän behövs som tar hänsyn både till elevers efterfrågan och arbetsmarknadens behov av kompetens.

1.4.3 Fler ska klara gymnasieexamen och yrkespaketet utvecklas

Mer måste göras för att fler ska nå en gymnasieexamen, men mer måste också göras för att fler ska göra det på utsatt tid. Bland de elever som inte varit behöriga till nationellt program och inlett sin utbildning på ett introduktionsprogram går knappt hälften över till ett nationellt program inom fem år och bara en begränsad del av dessa når examen.

SOU 2022:34 "I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning" pekar på en rad anledningar till att elever inte når målen. Bland systemfaktorer nämns betygssystemet och kunskapskravens utformning, men också behörighetskraven. Andra faktorer handlar exempelvis om elevernas bakgrund och hur skolorna arbetar med undervisningens kvalitet och tillgången till stöd och lärmiljöer. En faktor som leder till starkare arbetsmarknadsanknytning är inslag av yrkesutbildning på introduktionsprogram. Den S-ledda regeringen införde nationella och påbyggnadsbara yrkespaket där elever kan tillgodogöra sig delar av ett gymnasialt yrkesprogram. Redan idag finns därmed möjligheten att läsa yrkespaket via introduktionsprogram för den som inte är behörig till ett nationellt program. Paketet är möjligt att bygga ut till en fullständig gymnasieexamen, även senare i livet och via komvux.

Kvalitén och genomströmningen på gymnasieskolans introduktionsprogram behöver stärkas och ytterligare satsningar behövs för att stärka elevernas yrkeskunnande. Utbudet av yrkespaket behöver fortsätta byggas ut i samverkan med branscherna och tydligheten för eleverna vid studie- och yrkesval behöver öka i gymnasieantagningen. Fler elever på introduktionsprogram ska också få genomgå lärlingsutbildning. Elever behöver ges goda förutsättningar att göra kloka yrkes- och utbildningsval och därför ska studie- och yrkesvägledningen utvecklas.

1.4.4 Yrkes- och hantverksutbildningar för att klara kompetensförsörjningen

Trots att behovet av hantverksskunnande är skriande inom många yrken har regeringen ingen plan för att möta efterfrågan. Hantverksprogrammet har avskaffats som nationellt

program på gymnasiet och ett program, frisör- och stylistprogrammet, har införts i skolformen. En rad inriktningar inom hantverksprogrammet ansågs samtidigt antingen vara för små eller olämpliga för att inrymmas inom någon annan programinriktning.

Regeringen menar att utbildningar av nationellt intresse som till sitt innehåll och sin struktur inte ryms inom något nationellt program, men som ändå bör kunna erbjudas inom gymnasieskolan, i stället ska kunna erbjudas i form av olika riksrekryterande utbildningar. Denna förändring innebär en stor risk för att behovet av smala yrkesutbildningar för yrken som många gånger kan vara avgörande på svensk arbetsmarknad helt läggs ned. Regeringen måste därför säkerställa att hantverksprogrammets upphörande inte försämrar möjligheterna för unga att utbilda sig till hantverksyrken samt vidta andra åtgärder för att säkerställa att kompetensförsörjningen i smala branscher ska fungera.

Vi föreslår att regeringen nu inför ett statligt stöd till yrkesutbildning i smala branscher som kräver stora investeringar för att kunna erbjudas. Risken är annars att ingen kommun tar ansvar för att erbjuda för Sverige viktiga, men smala, yrkesutbildningar av den här typen. Dessa utbildningar bör anordnas i nära samverkan med branscherna så att kvaliteten kan bli hög. Erfarenheterna av hur branschskolorna fungerade ska tas tillvara.

1.4.5 Stoppa vinstjakten och säkerställ kvaliteten på yrkesutbildningar

De senaste åren har det uppdagats hur vinstdrivande skolföretag använder yrkes- och lärlingsutbildningar för att tjäna pengar på det svenska skolsystemet. En del skolföretag har bedrivit naturbruksgymnasium utan djur, andra har hänvisat el-elever att praktisera på städfirma.

Ersättningen till skolföretag för elever som läser yrkesinriktad utbildning är ofta flera gånger högre än för elever som läser teoretiska utbildningar. Detta beror på att friskolan kompenseras för att exempelvis hålla sig med hästar, stall eller utrustning. Yrkesutbildningar, i synnerhet gymnasielärlingsutbildningar, har blivit en lukrativ utbildningsverksamhet för vinstdrivande skolföretag eftersom skolföretagen då både kan skära ner på kostnaderna för utbildningsmiljöer och lokaler när eleverna är ute på praktik och får ett extra statsbidrag för lärlingsinriktningen.

En granskning av Skolinspektionen som undersökte undervisningens kvalitet i ämnet djur på naturbruksprogrammet och i ämnet ellära på el- och energiprogrammet visade på utbredda kvalitetsbrister. Av 26 gymnasieskolor, varav 16 med offentlig huvudman och 10 med enskild, var två tredjedelar i behov av att utveckla verksamheten för att eleverna ska ges goda möjligheter att utveckla ett gott yrkeskunnande. Hälften av de granskade skolorna bedrev undervisning ”med få eller inga möjligheter för eleverna att sköta och hantera djur, anläggningar och utrustning i ämnet djur, eller praktiskt utföra mätningar och felsökningar i ämnet ellära”.

Vi kräver insatser för att säkerställa kvaliteten på undervisningen på yrkesinriktade utbildningar. En utredning bör tillsättas som genomlyser överkompensationen till fristående gymnasier och hur skolföretag kan tvingas leverera den utbildning som eleverna har rätt till och som samhället betalar för.

2 Vuxenutbildning för jobb, tillväxt och omställning

Sverige är en kunskapsnation och ska konkurrera med kunskap och kompetens, inte med låga löner. Efter tre förlorade år börjar det märkas att regeringen och Sverigedemokraterna skurit ner på möjligheterna till utbildning och omställning. Sverige ligger nu i Europas bottenliga när det gäller arbetslöshet och tillväxt. För att fler människor ska ha ett jobb att gå till, för att svenska företag ska hitta den kompetens som behövs och för att få fart på svensk ekonomi behöver vi fler som påbörjar och avslutar en utbildning som leder till jobb.

Det kräver stora investeringar i utbildning, både från samhällets och individens sida. Samtidigt ger en investering i utbildning mångdubbelt tillbaka. Sverige ska vara ett land där människor genom hela livet kan utbilda sig för att ta de jobb som växer fram. I en alltmer kunskapsintensiv ekonomi ställs högre krav på att kunskaper och färdigheter förnyas. Det ska därför aldrig vara för sent att vidareutbilda sig för ett fortsatt yrkesliv. Oavsett om det är för att ens arbetsplats lagts ned, för att växla yrke eller för att ens tidigare kunskaper behöver kompletteras eller valideras. Det är nödvändigt för att vi ska kunna öka sysselsättningen, vara ledande i klimatomställningen, bryta segregationen och finansiera välfärden.

Utslagningen från skolan medför att många unga kommer att behöva läsa in gymnasiekompetens senare i livet. Ett skolmisslyckande vid 16 års ålder får aldrig stänga ute från möjligheten att senare ta sig vidare i utbildningssystemet. Det behövs också riktade insatser mot de grupper som inte tar del av vidareutbildning i arbetslivet. Det kan handla om uppsökande verksamhet med information och insatser för att motivera människor att läsa vidare.

Vi ser vuxenutbildning som en möjlighet till utveckling genom utbildning och bildning. Antingen genom att leda till jobb eller öppna för vidare studier. Vuxenutbildningen ska svara mot arbetsmarknadens behov och bidra med kompetens för att klara klimatomställningen. Den är också avgörande för att ge människor förutsättningar att vara aktiva samhällsmedborgare som tillvaratar sina rättigheter och fullgör sina skyldigheter.

Arbetslösheten ökar, inte minst bland utrikes födda, samtidigt som välfärden och företag inte hittar den kompetens de söker för sina verksamheter. Detta kompetensgap är ett hot både mot välfärdens kvalitet och omställningen av samhället. Utan rätt utbildad personal kommer Sveriges utveckling att bromsas. Utan rätt utbildning kommer människor som idag står utanför arbete inte kunna ta de jobb som behövs. Alla som kan ska jobba. Men det har aldrig varit låglönekonkurrens som gjort Sverige framgångsrikt utan goda möjligheter till utbildning och omställning. Vi ska inte sänka människors pris utan ge alla möjligheten att höja sitt värde. Här spelar vuxenutbildningen och yrkeshögskolan nyckelroller.

Klimatkrisen är en av vår tids största utmaningar. Vi behöver genomföra en kraftfull klimatomställning som fungerar för alla i Sverige. Det pågår redan en omvandling av samhället med ökad efterfrågan på kompetens inom bland annat digitalisering, automatisering och elektrifiering, inte minst i norra Sverige. Utvecklingen inom AI snabbar på omvandlingen inom en rad sektorer. Fortsatta satsningar på utbildning är avgörande för att Sverige ska kunna ta en ledande roll i klimatomställningen och behålla sin konkurrenskraft.

Segregationen sliter sönder vårt samhälle och har successivt banat väg för en allt brutalare brottslighet. Att komma i arbete, lära sig svenska och bli självförsörjande är

helt avgörande för att öka integrationen och förebygga utanförskap. Barn mår bra av att se sina föräldrar gå till jobbet. Oavsett om man är nyanländ eller fastnat i arbetslöshet, om man har en utbildning i ryggen eller saknar detta, är vuxenutbildningen avgörande för att skapa vägar framåt. För de utrikes födda som står utanför arbetsmarknaden är fortsatta satsningar på yrkesutbildning för vuxna särskilt viktiga.

Det nya omställningsstudiestödet innebär att utbildningsutbudet behöver öka och anpassas. De förbättrade möjligheterna att studera väntas ge en ökad efterfrågan på många utbildningar för vuxna, inte minst inom yrkeshögskolan och yrkesutbildningar inom komvux och folkhögskolan. Därför måste även de statliga satsningarna på dessa utbildningar öka. Ett annat sätt att förbättra utbudet är att staten tar ett ansvar för investeringstunga utbildningsmiljöer för att kompetensbehovet inom olika yrken ska kunna fyllas.

2.1.1 Öka kvalitén och kontrollen över vuxenutbildningen

Vuxenutbildningen har liksom skolan utsatts för omfattande marknadsexperiment. Till skillnad från i skolan finns däremot inga enskilda huvudmän i komvux, utan bara offentliga huvudmän, kommuner och i vissa fall regioner. Kommunerna kan dock välja att lägga ut hela eller delar av sin utbildning på entreprenad enligt 23 kap. skollagen (2010:800) med bibehållet huvudmannaskap. Entreprenaden genomförs antingen genom upphandling av utbildningarna eller genom att utbildningsanordnare auktoriseras. År 2021 var det 662 000 kursdeltagare inom komvux som studerade hos en annan utbildningsanordnare än huvudmannen. Detta motsvarar 51 procent av samtliga kursdeltagare.

Idag finns strukturella brister inom styrningen och ansvarsfördelningen av kommunal vuxenutbildning. Kvalitén på utbildningarna varierar och behöver stärkas. Det är vanligt att det systematiska kvalitetsarbetet brister och särskilt tydligt är detta när utbildningen bedrivs på entreprenad av en extern utförare. Den socialdemokratiska regeringen ändrade Skolinspektionens instruktion så att myndigheten från och med 2022 är skyldig att genomföra löpande tillsyn av vuxenutbildning också på skolnivå, oavsett om utbildningen bedrivs av en kommun eller av en upphandlad entreprenör. Regeringen bör se över behovet av ytterligare verktyg för ökad kontroll av vuxenutbildningen.

Statens skolinspektion och Klivautredningen (SOU 2020:66) har visat på kvalitetsbrister inom komvux. En del av dessa brister kan härledas till entreprenad-förhållandet inom komvux. Kommunerna uppger också svårigheter med upphandlingen, bl.a. att det kan vara svårt att få utbildningsföretag att lämna anbud på utbildning för få elever och att det kan bli långa och kostsamma processer om upphandlingen överklagas.

Verktygen för att följa upp och kontrollera att utbildningsverksamhet inom komvux har bra kvalitet behöver bli skarpare, inte minst när det gäller upphandlad verksamhet. En utredning ska därför genomföras om hur kontrollen över vuxenutbildningen kan öka och statens ansvar stärkas i syfte att öka kvaliteten och rättssäkerheten. Även de privata utbildningsanordnarnas roll ska ingå i analysen. Fokus måste samtidigt i större utsträckning läggas på att förhindra att brister uppstår istället för att bara vidta åtgärder i efterhand om och när det uppdagas. Huvudmännen måste vara vaksamma så att inte vinstjakten går ut över kvaliteten.

I syfte att öka kvalitén och likvärdigheten i komvux behöver elevernas möjligheter till stöd och anpassningar utvecklas. Elevgruppen inom komvux har förändrats. För många av de utrikesfödda som ska etablera sig på den svenska arbetsmarknaden är

yrkesvux det bästa alternativet. För att möta målgruppens behov och bryta segregationen behövs mer utbildning men också ökad kvalitet och stöd i utbildningen. Här är det viktigt att analysera vilka åtgärder, till exempel förbättrad tillgång till stöd och ökad tillgång till elevhälsoinsatser, som kan få fler elever att nå målen med sin utbildning i komvux. Utredningen om läromedel i skolan visade att kvaliteten i komvux ofta blir lidande då studenterna inte har råd att köpa kurslitteratur. För att höja kvaliteten och öka jämlikheten vill vi socialdemokrater därför att även läromedel inom komvux på sikt ska vara kostnadsfria.

Skolverket och SPSM borde få i uppdrag att se över och ta fram insatser och stödmaterial om funktionsnedsättning hos elever inom komvux. Möjligheterna för personer med intellektuell funktionsnedsättning att studera inom komvux ska stärkas. Idag avstår många på grund av svårigheter att kombinera olika ersättningar. Det behöver utredas hur finansiering av anpassad utbildning inom komvux ska ske.

2.1.2 Fler utbildningsplatser och höjd kvalitet inom regionalt yrkesvux

Trots ett stort och långsiktigt behov av yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå inom komvux (regionalt yrkesvux) har SD-regeringens hantering av yrkesvux präglats av plötsliga nedskärningar och kortsiktighet. Vuxenutbildningen byggdes ut kraftigt av den socialdemokratiska regeringen, som också gjorde det till en rättighet att läsa på komvux. Regionalt yrkesvux har blivit en motor i omställningen på arbetsmarknaden och ett skarpt verktyg för jobb och integration. Den tidigare socialdemokratiska regeringen la också om utbildningspolitiken avseende hur gymnasieskolan och yrkesutbildningarna inom den kommunala vuxenutbildningen ska dimensioneras så att hänsyn framöver ska tas till arbetsmarknadens behov av kompetens.

Satsningen på regionalt yrkesvux behöver fortsätta med fokus på både ökad kvalitet och att skapa fler utbildningsmöjligheter för vuxna. Det är viktigt att kommunerna får möjlighet att planera utbyggnaden och dimensionera utbildningen efter de behov som finns. Om kvalitén ska kunna öka bör ersättningen per plats inom regionalt yrkesvux höjas. En yrkesutbildning med hög kvalitet ger eleverna bättre yrkeskunskaper och leder till att en större andel får arbete efter utbildningen. För att kommunerna ska kunna erbjuda yrkesutbildningar i tillräcklig omfattning i förhållande till behoven i arbetslivet behöver statsbidraget för yrkesutbildningar i komvux utvecklas. Nyttjandegraden av dagens statsbidrag är för låg, i genomsnitt har bara 68 procent av anslaget använts sedan 2017. Konstruktionen med ettåriga beslut skapar kortsiktighet och osäkerhet. I linje med SOU 2024:16 ser vi att statsbidraget behöver bli mer långsiktigt och stabilt, samtidigt som det behöver bli mer flexibelt. Ett mer långsiktigt grundbidrag bör införas med treåriga beslut som kombineras med möjligheten för kommuner att erhålla tilläggsbidrag.

För att möta behoven som följer av klimatomställningen, den snabba utvecklingen av artificiell intelligens och en förändrad arbetsmarknad ställs nya krav på att säkerställa kompetensförsörjning inom en rad viktiga yrken. I linje med förslag i SOU 2024:16 ska det införas en möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux från Skolverket för att möta snabbt uppkomna utbildningsbehov regionalt och lokalt.

Kombinationsutbildningar inom komvux är utbildningar där kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) eller svenska som andraspråk kombineras med en yrkesutbildning på gymnasial nivå. Satsningen på kombinationsutbildningar har gjort att fler utrikes födda kan få en sammanhållen språk- och yrkesutbildning som snabbare

leder till arbete. Kombinationsutbildningar bör fortsatt stödjas och utvecklas för att förbättra utrikes föddas etablering i arbetslivet och integrationen i samhället.

För att ytterligare stärka kompetensförsörjningen och kopplingen mellan arbetslivet och yrkesutbildningen ställer vi oss positiva till att yrkesvux utvecklas med möjligheten att anställa lärlingar. Det är dock viktigt att det är arbetsmarknadens parter i respektive bransch som ska avgöra i kollektivavtal huruvida yrkesutbildning ska kunna genomföras som lärlingsanställning.

2.1.3 Stärk utbildningen i svenska för invandrare för jobb och integration

Svenska språket är helt avgörande för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden och för att bli en del av det svenska samhället. Att kunna tala, skriva och läsa på svenska är ett krav inom många yrken och ofta nödvändigt för att kunna delta i utbildning. Språket lägger grunden för självständighet och delaktighet, en fungerande integration och är även en förutsättning för vårt gemensamma välbefinnande och vår gemensamma välfärd. Svenska för invandrare (sfi) är helt avgörande i det svenska utbildningssystemet och ska få ett kvalitetslyft.

Det är väl känt att det finns kvalitetsbrister inom sfi. För att fler ska kunna lära sig svenska måste sfi fungera bättre. Genomströmningen inom sfi behöver förbättras. Fler vägar måste skapas för att möjliggöra övergångar till eller kombinationer med andra delar av vuxenutbildningen. Utökad undervisningstid vore ett sätt att öka genomströmningen och därmed snabba på integrationen. Uppsökande verksamhet behöver finnas för att stödja individer med svårigheter i svenska språket att påbörja och avsluta en utbildning i sfi. Många kommuner har lagt ut stora delar av sfi-utbildningen på entreprenad vilket ökat risken för att vinster går före utbildningens kvalitet. Vinstjakten i det svenska utbildningssystemet leder inte bara till att barn i förskola och skola får sämre utbildning när vinstdrivande koncerner skär ner på lärare och undervisning för att tjäna pengar. Samma tendens finns bland privata utbildningsanordnare i sfi. Vinstjakten måste bort även från sfi och vi socialdemokrater vill att enskilda sfi-anordnare ska vara icke vinstdrivande.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen införde en utbildningsplikt för nyanlända vuxna med kort utbildning som står långt ifrån arbetsmarknaden. Därmed kan dessa elever hänvisas till studier inom kommunal vuxenutbildning. Men en mindre andel av dem som omfattas av utbildningsplikten tar ändå inte del av utbildning. Kliva-utredningen, SOU 2020:66, visade bland annat att huvudmännen inte har tillräcklig kännedom om vilka kommuninvånare som saknar grundläggande kunskaper i svenska. Därmed får många som har rätt till sfi inte del av sådan undervisning. Ett kommunalt språkansvar ska införas som förpliktigar kommunen att söka upp och få dem som har rätt att delta i sfi att också göra det.

Vi socialdemokrater menar att det är välkommet att regeringen nu går vidare med en del av förslagen i Kliva-utredningen. Proposition 2025/26:10 ”Skärpta krav i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi)” innehåller en del förslag i rätt riktning. Vi socialdemokrater menar att det är bra att det införs skärpta krav i sfi. Samtidigt är det beklagligt att en del av utredningens förslag försämrar medan andra förslag som är avgörande för att stärka kvaliteten i sfi ignoreras. Resultatet riskerar att bli en sfi-undervisning som både är för svag och för rigid för att säkerställa att alla lär sig svenska språket och kommer i jobb. I avsaknad av offensiva satsningar på sfi-utbildningens kvalitet riskerar regeringens förslag på en alltför rigid och svag treårsgräns att leda till

sämre genomströmning och likvärdighet. Vi socialdemokrater föreslår därför att rätten till sfi, i linje med Klivautredningens förslag, ska gälla i fyra år med möjlighet till förlängning med ett år i taget om det finns särskilda skäl.

Det måste finnas en tydlig förväntan på alla att lära sig svenska språket. Det ska vara både en rättighet och en skyldighet. När en elev hoppar av sfi eller en kommun överväger att skriva ut en elev på grund av bristande språkprogression ska samhället därför inte släppa taget. Istället ska samhället erbjuda integrationsspår, motivationshöjande insatser och samhällsorientering.

I syfte att förbättra genomströmningen och stärka sfi-utbildningens förmåga att leda till jobb krävs också mer undervisningstid. Det måste finnas beredskap att sätta in ytterligare resurser, och antalet undervisade timmar för gruppen med ytterst låg utbildningsbakgrund måste kunna öka ytterligare.

Vi socialdemokrater anser därför att regeringen i propositionen också borde ha föreslagit en rad åtgärder för att öka kvaliteten och likvärdigheten i sfi som fanns i Klivautredningen. Det handlar bland annat om att reglera distansundervisningen tydligare inom sfi och att vidta åtgärder för att öka behörighetskraven för lärare i sfi. Vi anser att närundervisning ska vara huvudregel vid sfi-undervisningen. Därtill måste staten vidta åtgärder för att stärka beställarkompetensen inom upphandling och motverka att oseriösa och vinstdrivande aktörer tjänar pengar med försämrad sfi-undervisning som följd. Den socialdemokratiska regeringen ändrade Skolinspektionens instruktion så att myndigheten från och med 2022 är skyldig att genomföra löpande tillsyn av vuxenutbildning också på skolnivå, oavsett om utbildningen bedrivs av en kommun eller av en upphandlad entreprenör. Staten måste fortsätta stärka granskningen av sfi-anordnare och arbetet för att förbättra kvaliteten.

2.1.4 Bygg ut och utveckla yrkeshögskolan för framtiden

När företag misslyckas med rekryteringar beror det ofta på bristen på personer med rätt yrkeserfarenhet. Kompetensbristen lägger hinder i vägen för utvecklingen av både välfärden, samhället och företag. Människor får inte jobbet som de drömmer om och vill utvecklas inom. Yrkeshögskolan har bevisat att man skapar utbildningar som i mycket hög utsträckning leder till arbete och blivit en verklig motor för regional tillväxt och kompetensförsörjning runtom i landet. Den kompetens som en yrkeshögskoleutbildning ger bidrar till starkt kvalitet både i välfärden och i näringslivet.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen fördubblade antalet utbildningsplatser i jämförelse med 2014 års nivå, men trots det är efterfrågan på yrkeshögskoleutbildade fortsatt stor från arbetsmarknaden. I budgetpropositionen för 2023 skar högerregeringen ner på antalet utbildningsplatser, för att sedan ångra sig och återföra medel i budgeten för 2024. Regeringens nedskärningar och ryckiga tilldelning av platser de här åren har försämrat planeringsförutsättningarna och därmed tillgången och kvalitén på utbildningar.

Vi socialdemokrater ser att yrkeshögskolan behöver byggas ut ytterligare för att möta de fortsatta stora kompetensbehoven runtom i Sverige. Utbyggnaden behövs inte minst i regioner som präglas av stora företagsetableringar och företagsexpansioner, men också för att möjliggöra omställningen inom en rad sektorer. Klimatomställningen och den ökande användningen av artificiell intelligens är två exempel. Ökad tillgång till rätt kompetens är också nödvändig inom sektorer som redan utgör styrkeområden.

Yrkeshögskolan är en decentraliserad utbildningsform. Med kraftigt ökade volymer ökar också behovet av en samlad stödstruktur. Ansökningsförfarandet till utbildningar inom yrkeshögskolan görs till respektive utbildningsanordnare. Den decentraliserade processen medför att studerande kan söka och antas till ett obegränsat antal utbildningar men också ökad risk för brister i rättssäkerhet och onödig administration. Ett gemensamt system för ansökan till yrkeshögskolan bör genomföras där studenter får prioritera sina ansökningar. Inom yrkeshögskolan finns redan idag möjlighet att fatta beslut om flera utbildningsomgångar i ett och samma beslut, vilket kan användas för att förbättra planeringsförutsättningarna för utbildningsanordnare.

2.1.5 Lärcentrum för utbildning och kompetens i hela landet

Möjligheten att studera är inte jämnt fördelad över landet och ofta drabbas mindre orter och landsbygden av brist på kompetens. Landsbygden utarmas när människor inte ser några möjligheter att utvecklas och försörja sig, vilket också dränerar välfärd och företag på kompetens. Om hela Sverige ska kunna leva måste det finnas möjligheter att utbilda sig i hela landet. Var man bor ska inte avgöra om man kan studera eller inte.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen investerade i nyetableringen och utvecklingen av lärcentrum där den studerande erbjuds stöd från lärare och annan personal samt ges möjlighet att möta andra studerande. Pandemin visade på möjligheterna med att arbeta och studera på distans. För att fler ska kunna bo där de vill bör distansutbildningen fortsätta att utvecklas. För att också kunna examineras på sina distansstudier behöver det finnas goda möjligheter att genomföra examinationer i närheten av där studenterna bor.

Lärcentrum ökar möjligheterna att bo, studera och arbeta i hela landet och har visat sig spela en viktig roll för den nationella, regionala och kommunala kompetensförsörjningen. Vi socialdemokrater vill att lärcentrum fortsätter att utvecklas och blir tillgängligt för fler runtom i landet. Samverkan mellan kommuner, yrkeshögskolan och lärosäten bör stärkas så att fler utbildningsplatser kopplas till lärcentrum och den digitala pedagogiken utvecklas för att säkra kvaliteten i utbildningarna. Det ska införas en pott med stimulansmedel till lärosäten i syfte att dessa ska bidra med ytterligare kompetens och spets till lärcentrum.

3 Högre utbildning och forskning för utveckling i hela landet

Högre utbildning och forskning är helt avgörande för Sverige som kunskapsnation, men också för att ge alla möjligheter till bildning och stärkta livschanser. Som ett litet exportberoende land som bygger sin konkurrenskraft på innovation, är forskning och utveckling helt avgörande för Sveriges ekonomi. Socialdemokraterna menar att forskningen både ska svara upp mot samhällsutmaningar och få möjlighet att drivas av nyfikenhet. Så kan nya innovationer och forskningsrön både upptäckas, förverkligas och kommersialiseras till nytta för hela samhället och mänskligheten. Det ökar näringslivets konkurrenskraft och stärker samhällets utveckling och välbefinnande.

Tillgången till högre utbildning är ojämnt fördelad runtom i landet och mellan människor. Detta berikar en del regioner, medan andra blir fattigare. Precis som i

grundskolan spelar föräldrarnas utbildningsbakgrund en helt avgörande roll för vilka som väljer att studera vidare på högskolan och möjligheterna att klara studierna. Andelen som går vidare till högre utbildning är också helt beroende av var i landet man bor. I Danderyd är det 79 procent som påbörjat högskolestudier vid 24 års ålder, medan motsvarande siffra i de tio kommunerna med lägst övergångsfrekvens ligger mellan 10 och 20 procent. Förutom den sociala sammansättningen påverkar både geografisk närhet till högre utbildning och situationen på den lokala arbetsmarknaden vilka som läser vidare. Utrikes födda män som invandrat någon gång mellan 7 och 12 års ålder påbörjar högskolestudier i lägst utsträckning.

Högre utbildning och forskning är kraftfulla verktyg för att både stärka samhället, människan och regioners utvecklingskraft, men detta är möjligheter som är ojämnt fördelade. Mer måste göras för att högre utbildning av hög kvalitet ska finnas i hela landet.

Vägvalet att bygga ut den högre utbildningen med fler utbildningsplatser och lärosäten har varit viktigt för att stärka Sverige som kunskapsnation. Att det finns universitet, högskolor och forskning av hög kvalitet i hela landet stärker inte bara kompetensförsörjningen, innovationskraften och tillväxten på regional nivå utan lyfter hela vårt lands konkurrenskraft. Därför vill vi socialdemokrater ha både spets och bredd i högre utbildning och forskning och fortsätta stärka och utveckla lärosäten i hela landet.

Högre utbildning och forskning är avgörande för den gemensamma välfärdens kvalitet och kapacitet, men också för att öka sysselsättningsgraden och ta tillvara alla människors drivkraft. Att högskolan är avgiftsfri och att vi har ett starkt och jämlikt studiemedel som skapar förutsättningar för fler att studera är avgörande för att möjliggöra detta. Förmågan att ställa om från gammal till ny teknik och från gamla till nya jobb har gjort Sverige till ett av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga länder.

Vi vill modernisera Sverige. Vi måste ligga i framkant så att forskning och utveckling, investeringar och jobb hamnar just här. Om vi ska lösa klimatkrisen måste samverkan mellan akademien, staten och arbetsmarknadens parter fortsätta att förbättras – inte minst regionalt. För jobben och välfärden är tillgången till högre utbildning och forskning av stor vikt för utveckling i hela landet – yrken som lärare, sjuksköterskor och ingenjörer behövs och man ska kunna utbildas i hela landet.

Det ska vara attraktivt att investera i och utveckla produktion och tjänster i Sverige. Behovet av omställning är en möjlighet för Sverige att skapa jobb som bygger landet hållbart och visar vägen för andra länder.

Möjligheten att utbilda sig ska fortsätta öka på alla nivåer. Det kräver att den högre utbildningen byggs ut samtidigt som utbudet av utbildning bättre behöver anpassas till arbetsmarknadens behov. Fler vägar till och genom högre utbildning behövs, både som ett sätt att bekämpa den sociala snedrekryteringen till högskolan och som ett sätt att få fler behöriga sökande till utbildningar där dessa är för få.

3.1.1 Forskningspolitikens mål och finansiering

Socialdemokraterna vill fortsätta investera långsiktigt i forskningen och höja de statliga forskningsanslagen. En särskild satsning på forskningsinfrastruktur som kan användas såväl av forskningen som av industrin bör övervägas.

Den forskningsproposition som regeringen drivit igenom för forskningspolitiken åren 2025–2028 innebär tyvärr att viktiga investeringar skjuts på framtiden och försämrade förutsättningar för nyare lärosäten. Ökningen av forskningsanslagen som behövs

omedelbart förskjuts till kommande mandatperiod med risk för att Sverige halkar efter som forskningsnation. Sin vana trogen har regeringen skrutit om rekordsatsningar samtidigt som de tillskjutna medlen i realiteten är mindre än i tidigare forskningspropositioner. Konkurrensutsättningen av basanslag innebär dessutom minskad akademisk frihet och att mindre lärosäten, ofta utanför storstadsregionerna, riskerar att förlora resurser. Fler konkurrensutsatta medel innebär att forskare får lägga mer tid på att skriva ansökningar och hantera byråkrati, i stället för att forska. Regeringens tal om excellens mynnar ut i ökad marknadsstyrning och minskade möjligheter för lärosätena att styra forskningen snarare än kvalitetsutveckling.

Vi vill värna den akademiska friheten och investera i forskningens kvalitet i hela landet. Därför innehöll Socialdemokraternas förslag till forskningspropositionen över 700 miljoner kronor mer än regeringens till forskning och innovation, inklusive stärkta basanslag som är avgörande för både forskarnas trygghet och möjligheten att bedriva grundforskning. Vi ställer oss också kritiska till att regeringen tagit bort delmålen om att jämställdheten ska öka liksom delmålet om att ”samverkan och samhällspåverkan ska öka”.

3.1.2 Bättre resurstilldelning för stärkt kvalitet på utbildningarna

Genom Kunskapslyftets utbyggnad har antalet utbildningsplatser inom högskolan ökat, men trots det råder det fortfarande brist på utbildad arbetskraft inom många yrken. Det nya omställningsstudiestöd som införts av den socialdemokratiskt ledda regeringen i samverkan med arbetsmarknadens parter innebär också att efterfrågan på högre utbildning bland yrkesverksamma kommer att öka. Dagens system för dimensionering och resurstilldelning till högre utbildning infördes på 1990-talet och har sedan många år tillbaka behövt kompletteras med särskilda satsningar i form av såväl riktade utbyggnader av utbildningsplatser inom bristyrken som höjda ersättningsbelopp för att öka kvaliteten på vissa utbildningar. Detta har skapat en ryckighet i lärosätenas finansiering samtidigt som utbildningsutbudet ändå inte fullt ut anpassats till arbetsmarknadens behov.

Nuvarande system missgynnar redan kortare kurser som riktar sig till andra än traditionella ungdomsstudenter. Nu genomför regeringen åtgärder för att ytterligare försämra tillgången till enstaka kortare kurser och riktar med precision in sig på kurser som ges på distans. I ett läge när fler förväntas ställa om mitt i arbetslivet och det blir allt viktigare för människor att kunna lära om och lära nytt kan man förvänta sig att efterfrågan på korta kurser och distansutbildningar kommer öka.

Kvalitén inom den högre utbildningen behöver fortsätta stärkas med fokus på områden som pedagogik och forskningsanknytning och ökad lärarledd tid. Idag har många utbildningar, främst inom humaniora, lite lärarledd tid på grund av bristande resurser. Det påverkar kvaliteten negativt. På andra utbildningar, inklusive utbildningar till bristyrken som civilingenjör och lärare, är andelen avhopp hög, vilket innebär behov av extra kvalitetshöjande insatser även där. Vi ser därför positivt på att regeringen höjt ersättningsbeloppen för vissa utbildningar. Men i budgeten för 2025 höjs ersättningen för helårsstudenter när det kommer till natur- och teknikutbildningar medan det är den prestationsbaserade ersättningen som höjs när det gäller samhällsvetenskap och humaniora. Vi socialdemokrater skulle förorda att de ökade prislapparna följer den konstruktion som regeringen gett natur- och teknikutbildningarna även för humaniora och samhällsvetenskap.

Socialdemokraterna har sedan tidigare krävt en översyn av högskolans resurstilldelningssystem för att lärosätena ska ha stabila förutsättningar samtidigt som utbildningsutbudet i större utsträckning kan riktas mot områden där det råder brist på arbetskraft. Det är välkommet att regeringen nu aviserar en utredning för att se över detta. För att undvika framtida ryckighet i finansieringssystemet bör en sådan utredning göras med bred parlamentarisk förankring. Det är viktigt att utredningen fokuserar på hur resurstilldelningssystemet kan utformas så att kvalitet kan upprätthållas i alla utbildningar, inklusive forskningsanknytning, men också ge tillräckliga resurser för undervisning samt pedagogisk utveckling.

Brist på platser för verksamhetsförlagd utbildning (VFU-platser) utgör idag en begränsning för utbyggnaden av utbildningar inom viktiga välfärdsyrken. För att öka tillgången på VFU-platser ska dessa byggas ut och såväl offentliga som privata verksamheter ska åläggas att ta emot VFU-studenter.

3.1.3 Fortsätt utveckla studenthälsan

Studenters hälsa påverkar möjligheterna att genomföra studierna. Den vanligaste orsaken till att studenter söker sig till studenthälsan är enligt Sveriges förenade studentkårer psykisk ohälsa. Den socialdemokratiskt ledda regeringen stärkte studenthälsan och gav Stockholms universitet, Linköpings universitet och Universitets- och högskolerådet (UHR) i uppdrag att utveckla en gemensam webbportal för studenthälsovården. Detta för att öka den digitala samordningen och öka likvärdigheten i tillgång till studenthälsovård. Det är dock långt ifrån tillräckligt. Studenthälsan behöver fortsätta utvecklas och landets lärosäten bör samverka med studentkårerna för att förebygga psykisk ohälsa bland studenterna.

De satsningar som den socialdemokratiskt ledda regeringen gjorde på sommarkurser är viktiga både för att möjliggöra för fler studenter att bli klara med sin examen tidigare men också som steg mot ett treterminssystem. För att ge bättre möjligheter till återhämtning och minska ohälsan bör försöksverksamhet genomföras med tidigare terminsstart och en hösttermin som slutar före jul.

3.1.4 Tillträde till lärosäten för studentförbund

Med anledning av olika händelser och risken för att olika studentorganisationer behandlas godtyckligt anser vi att högskoleförordningen (1 kap. 13 §) bör ses över så att godtycklig tolkning inte stänger ute demokratiskt uppbyggda föreningar. Politiska föreningar är en viktig och naturlig del i det demokratiska samtalet. Studenter och anställda vid lärosätena har också rätt att delta och organisera sig i vår demokrati. Att få ta del av politiska idéer är en naturlig del av en demokrati och ingenting som studenter eller anställda behöver skyddas ifrån. Hot, hets och våld har däremot ingen plats på landets lärosäten.

3.1.5 AI och dess påverkan på utbildningsväsendet

AI kommer de kommande åren att förändra och påverka alla utbildningsformer, inte minst högre utbildning och forskning. AI-kommissionens arbete med en *Färdplan för Sverige* visar att AI kommer att vara avgörande för Sveriges fortsatta konkurrenskraft, säkerhet och välbefinnande. Kommissionens bedömning är att en av de största utmaningarna för det svenska AI-ekosystemet är det politiska ledarskapet, eller snarare avsaknaden av

detta. Den senfärdighet som regeringen uppvisar ökar risken för att Sverige hamnar efter i utvecklingen med risk för stora negativa konsekvenser på både kort och lång sikt. Det är nu viktigt att regeringen ser till att myndigheterna inom utbildningsområdet använder sig av AI för att utveckla sitt arbete och att de håller sig uppdaterade och samlar in kunskap om hur AI används. Detta för att kunna sprida kunskap om möjligheter och risker med AI.

Den snabba utvecklingen av artificiell intelligens är exempel på teknologi som kommer att leda till omfattande strukturomvandling av samhället och marknader och ställa nya kompetenskrav. Sverige har fantastiska förutsättningar att bli ett AI-land i världsklass. Vi har framstående universitet, toppositioner i internationella innovationsmätningar, en teknikpositiv befolkning och en stark offentlig sektor med stor data-tillgång. Rätt använd kan AI bygga Sveriges tillväxt och stärka välfärden. En svensk AI-satsning bör ha ett särskilt fokus på hur artificiell intelligens kan tillämpas både för att stärka produktiviteten i näringslivet och för att förbättra och effektivisera välfärden.

Sverige behöver flytta fram positionen i AI-utvecklingen. Därför bör det övervägas att uppdrag ges till ett lärosäte att bygga upp ett resurscentrum för AI-utveckling i syfte att driva på och forska kring AI och dess användande inom utbildningssektorn. Det kan exempelvis handla både om metoder för att upptäcka fusk vid examinationer och utvecklingen av metoder för att använda AI på ett bra sätt.

3.1.6 Fler utbildningsplatser för att möta efterfrågan kopplad till omställningsstudiestödet

För att omställningsstudiestödet ska få fullt genomslag i förbättrade möjligheter till omställning och kompetensutveckling krävs ett utbildningsutbud som är anpassat till arbetsmarknadens behov och målgruppens efterfrågan. Ökad flexibilitet behövs i utbildningsutbudet med fler korta kurser och fler kurser på deltid. Då en majoritet av de sysselsatta idag har en eftergymnasial utbildning kommer mycket av utbildningsutbudet att behöva vara på såväl eftergymnasial nivå som högskolenivå. Det kräver att ett nytt kursutbud tas fram, men också att kurser som idag ligger sent i längre utbildningsprogram öppnas upp och görs tillgängliga till exempel för personer som har äldre utbildning inom området. Det är olyckligt att regeringens politik och hånfulla retorik när det gäller kortare kurser och kurser på distans riskerar att motverka utbildningssystemets förmåga att möta den efterfrågan som omställningsstudiestödet skapar.

Utöver kortare kurser är det också viktigt att det finns utbildningsprogram som motsvarar den fulla tiden av upp till ett års heltidsstudier för att möjliggöra karriärbyten eller mer omfattande kompetensutveckling. Ett bra exempel är den försöksverksamhet med en ettårig kompletterande pedagogisk utbildning för blivande lärare som inleddes 2022. Denna försöksverksamhet bör fullföljas och utökas. Även på andra områden kan kurser motsvarande en eller två terminers heltidsstudier på avancerad nivå användas för att skapa nya vägar in i bristyrken eller för att tillföra spetskompetens.

Behovet av fler lärare och sjuksköterskor samt stärkt forskningsanknytning i de stora professionsutbildningarna är omfattande. Kompetensförsörjningen av hälso- och sjukvårdspersonal och lärare kan förbättras genom att stärka förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning och att säkerställa forskningsmedel för de stora professionsutbildningarna inom välfärdsyrkena. Detta kan uppnås genom att inrätta avtal för exempelvis vårdvetenskaplig utbildning, lärande och forskning (s.k. VULF-

avtal) för vissa hälso- och sjukvårdsutbildningar i högskolan samt förstärka och utveckla de ULF-avtal som i liten skala finns inom lärarutbildningarna.

Högskolan behöver stärka sin förmåga att erbjuda utbildningar utifrån omvärldsförändringar.

3.1.7 Fler ska ha möjlighet att studera inom högre utbildning

Även om möjligheterna att studera är goda i Sverige så är det fortfarande dubbelt så vanligt att studera vidare om ens föräldrar har högskoleutbildning. Människors bakgrund ska inte styra vilka som studerar på högskola och universitet. Snedrekryteringen utifrån klass, kön och geografi skall brytas. Att utrikes födda inte påbörjar högskolestudier i samma utsträckning som inrikes födda återspeglar att både samhället och den högre utbildningen är segregerade. Mer måste göras för att bredda rekryteringen. Arbetslivserfarenhet bör återigen ses som meriterande vid ansökan till högskolan.

Idag har studenter med funktionsnedsättning inte rätt att få anpassad kurslitteratur. Detta anser vi måste ses över. Det är dessutom viktigt att sådan kurslitteratur tillhandahålls från start för att studenter med funktionsnedsättning ska ha likvärdig möjlighet att fullgöra kurserna.

Högre utbildning behöver finnas i varje län för att bredda rekryteringen till högre studier och säkerställa utvecklingskraft i hela landet. Satsningarna på högskoleutbildning via lärcentrum och korta kurser för yrkesverksamma behöver också fortsätta. Detta är avgörande både för den enskildes tillgång till utbildning och för att säkra näringslivets och välfärdens kompetensförsörjning även på mindre orter.

Omställningsstudiestödet kommer göra att fler återvänder till högskolan eller börjar studera där för första gången, efter en lång tid i arbetslivet. Fler kommer att vilja tillgodoräkna sig tidigare utbildning. Behovet av validering och vägledning kommer därför att öka. Det finns också ett behov av att förbättra möjligheterna att röra sig mellan yrkeshögskolan och högskolan.

En möjlighet att få fler sökande till utbildningar är att skapa anpassade vägar för personer som redan har en gymnasial utbildning på området ifråga och som efter några år i arbetslivet vill studera vidare. Detta skulle också kunna bidra till att bredda rekryteringen till högre studier. Det behöver ses över om och hur högskoleprovet kan användas för att bredda rekryteringen till högskolan.

Redan idag finns möjligheter till validering både för tillträde till högskolan och tillgodoräknande. Lärosätena har dock inga särskilda resurser avsatta för validering och dagens resurstilldelningssystem missgynnar tillgodoräknande. Regeringen bör därför överväga att ge lärosätena öronmärkta resurser för validering.

Universitets- och högskolerådet fick av den socialdemokratiska regeringen i uppdrag att utveckla ett nationellt prov som möter grundläggande behörighet till högskolestudier och bedriva en försöksverksamhet 2022–2023. Det grundläggande behörighetsprovet mäter kompetenser på gymnasienivå i svenska, engelska och matematik och ett antal kognitiva kompetenser. I maj 2024 presenterade UHR sin utvärdering vilken visade att försöksverksamheten har gett positiva resultat och öppnat vägen för fler individer att fortsätta sin bildningsresa. Socialdemokraterna anser att projektet ska förlängas.

3.1.8 Värna forskningens frihet

Att forskare fritt kan välja forskningsämne och forskningsmetod samt fritt publicera forskningens resultat är grundläggande både för forskningens kvalitet och för en fungerande demokrati. Forskningspolitiken har ett ansvar för att rikta resurser till att lösa angelägna samhällsproblem och bidra till ett konkurrenskraftigt näringsliv, men den måste samtidigt ge goda förutsättningar för fritt kunskapssökande. Grundläggande är att politiker aldrig får styra forskningens resultat eller vilka metoder som ska användas eller utöva påtryckningar mot enskilda forskare.

Sverige ska såväl nationellt som internationellt värna forskningens frihet och främja öppen vetenskap. Att värna forskningens frihet är särskilt viktigt i en tid av fakta-resistens och hot och hat mot forskare. Auktoritära och illiberala strömningar har, där de fått makten, ofta fört en politik som minskat forskningens oberoende och till och med tvingat universitet att stänga eller flytta sin verksamhet. Den svenska regeringen borde markera tydligt mot sådana tendenser.

Hotbilden mot Sverige har ökat. Främmande makt lägger omfattande resurser på att få ut avancerad teknologi från Sverige och auktoritära stater samverkar i högre grad. Spridning av konspirationsteorier och antistatliga budskap ökar. Hotbilden ökar i samhället i stort, men också gentemot universitet och högskolor. Lärosätena behöver därför jobba aktivt med de säkerhetspolitiska frågorna t ex genom att stärka skyddet av både information och verksamhet, samtidigt som den akademiska friheten och grundläggande principer om öppenhet och samarbete måste värnas.

Ett stort hot mot den akademiska friheten i Sverige idag är hot och hat mot forskare. I vår samtid utmanas och ifrågasätts forskning och kunskap på oseriös grund. Vi behöver både fri forskning och forskare som utan rädsla kan berätta om sina forskningsresultat för svenska folket. Påtryckningar, hot och hat mot forskare slår inte bara mot forskarna själva utan mot hela den kunskapsgrund som behövs för en fri debatt och kloka beslut. Politiska företrädare måste också tydligt visa att hot och hat mot forskare är oacceptabelt. Regeringen måste ta tydlig ställning för att värna den akademiska friheten. Detta innebär också att vara transparent, föra dialog och ge lärosäten och forskare långsiktiga förutsättningar för sin verksamhet.

Ett sätt att ytterligare stärka forskningens frihet är att forskare ges tryggare anställningar. Visstidsanställningarna behöver minska och förekomsten av staplingar av tidsbegränsade anställningar behöver ses över. Detta är även viktigt ur ett jämställdhets- och arbetsmiljöperspektiv. Nya karriärvägar mellan högskolan och det omgivande samhället behöver öppnas upp för att höja kvaliteten i välfärden och andra kunskaps-intensiva verksamheter, öka spridningen av forskningsresultat samt tillföra forskning och undervisning nya impulser.

Högskolelagen (1992:1434) slår fast att jämställdhet mellan kvinnor och män alltid ska iaktas och främjas i högskolornas verksamhet (1 kap. 5 §). Även om utvecklingen av jämställdheten när det gäller exempelvis anställningar och möjligheter att meritera sig går framåt, visar en undersökning från UKÄ på stora könsskillnader mellan ämnen. Arbetet med att öka jämställdheten måste fortsätta.

Öppen vetenskap ökar såväl tillgängligheten av forskningsresultat som transparensen i forskningen. För att möjliggöra detta behöver såväl formerna för publicering av vetenskapliga resultat som de akademiska meriteringssystemen förändras. Mycket av detta ligger på vetenskapssamhället självt men behöver understöd av staten och forskningsfinansiärerna nationellt och internationellt.

När regeringen under 2023 plötsligt och ensidigt kortade förordningstiden för lärosätenas styrelser såg många inom forskarvärlden det som ett hot mot den akademiska friheten. Något liknande hade aldrig tidigare hänt i Sverige och förfarandet utgjorde enorma avsteg från den ordning som tagits fram tillsammans med akademien. Utan förvarning skar regeringen också ned på utvecklingsforskningen, vilket innebar att redan utlysta forskningspengar drogs tillbaka och mycket arbete gjorts förgäves. Regeringens egenmäktiga agerande skadar inte bara tilltron till staten som forskningsfinansiär utan bidrar också till oro inom akademien. Regeringen måste värna den akademiska friheten i både ord och handling.

3.1.9 Den akademiska friheten ska stärkas men högskolesektorn ska inte privatiseras

Regeringen aviserade i forskningspropositionen att den avser att utreda hur skyddet för den akademiska friheten för forskare och lärare kan stärkas. Regeringen aviserar i forskningspropositionen också att den avser att utreda ändamålsenligheten i dagens myndighetsform för högskolor och universitet. Vi socialdemokrater anser att den akademiska friheten kan stärkas utan att högskolesektorn privatiseras.

3.1.10 Forskningsråd för utbildning och forskning

För att säkerställa att statens forsknings- och högskolepolitik är starkt förankrad i forskning och möter omvärldens utveckling krävs systematisk och kontinuerlig inhämtning av kunskap och systematisk analys. Därför bör ett statligt forskningsråd tillsättas med analytisk och rådgivande funktion. Detta ligger i linje med Styr- och resursutredningen som föreslog att en analysfunktion ska inrättas med uppgift att göra samlade och oberoende analyser och uppföljningar som kan ligga till grund för framtida politiska prioriteringar men även kan utgöra stöd för lärosätenas och andra intressenters arbete. I uppdraget bör det ingå att lägga fram en samlad analys inför propositionen för högre utbildning och forskning.

Förmågan att snabbt omsätta evidens och forskningsresultat i praxis måste stärkas. För att säkerställa kunskapsbaserad styrning och främja forskningssamverkan inom olika områden bör alla myndigheter också få tydliga uppdrag att kontinuerligt samverka och inhämta analyser från forskning och akademien.

3.1.11 Stärk svenska språkets ställning inom akademien

Svenska språkets ställning inom akademien har försvagats under lång tid. Statistik från Swepub visar att andelen avhandlingar som är skrivna på engelska ökat de senaste 20 åren samtidigt som andelen som är skrivna på svenska har minskat. År 2022 publicerades totalt 2 591 avhandlingar i Sverige och av dessa var 94 procent skrivna på engelska, 6 procent på svenska och 0,3 procent på ett annat språk. Engelskans dominans har ökat, vilket visas av att andelen avhandlingar som skrivs på andra språk än engelska också minskat (om än från en låg nivå). En särskilt stor ökning går dessutom att se inom samhällsvetenskap, som är ett exempel på område där svenska språket är en helt avgörande förutsättning för att kunna bedriva djupgående forskning om svenska förutsättningar.

När en allt mindre andel av avhandlingarna skrivs på svenska, minskar sannolikheten också att det är svenska förhållanden som blir föremål för forskning och därmed ny

kunskap. Detta innebär i förlängningen att det forskningsbaserade underlaget för att utveckla det svenska samhället och dess verksamheter riskerar att bli allt sämre. Dessutom finns det tydliga kopplingar mellan undervisningsspråket och studenternas förmåga att ta till sig kunskap. Forskning visar att barn lär sig bäst på sitt starkaste språk, och på motsvarande sätt finns studier som visar att studenter inom högre utbildning lär sig sämre när engelska är undervisningsspråket snarare än deras modersmål. Mot bakgrund av detta krävs åtgärder för att stärka det svenska språkets ställning inom akademien.

Svenska språket är ett viktigt kitt för att hålla samman vårt samhälle, men också för att stärka den högre utbildningen, forskningen och innovationskraften i vårt land. Även om internationalisering är en viktig förutsättning för att bygga forskningskvalitet, när det gäller både forskningssamarbete, sampubliceringar och att attrahera utländska forskare, så måste ökad hänsyn tas till att svenska språket behöver ha en stark ställning inom en rad forskningsområden som är nödvändiga för vårt lands utveckling. Att forskningen bedrivs på svenska ökar sannolikheten att den också bedrivs på svenska exempel. Bland annat är det viktigt att mer forskning inom det samhällsvetenskapliga området bygger ny och fördjupad kunskap kring svenska förhållanden. Det kan också handla om forskning som rör förhållanden inom svensk välfärd eller näringsliv där språkmässiga barriärer kan utgöra ett hinder för fungerande samverkan, utveckling och spridande av evidensbaserade metoder.

Starka professioner kräver ett gemensamt språk och en gemensam begreppsbildning. Därför är det bra om forskning och högre utbildning sker på svenska inom områden som i huvudsak arbetar inom en svensk kontext. Inte minst skola, vård och omsorg är ämnesfält där tillgången till gemensamma begrepp på svenska är viktig. Vi socialdemokrater föreslår att lärosätena ska få i uppdrag att stärka det svenska språkets ställning inom akademien, i synnerhet inom områden där det är särskilt prioriterat att stärka kunskaperna om det svenska samhället för att kunna utveckla detsamma.

Internationalisering är viktig, men den måste balanseras av åtgärder som säkerställer att svenska språket fortsatt har en plats inom akademien och gör att fler forskare kan rikta sig mot att forska på svenska förhållanden. Andelen kurser som ges på svenska på kandidatnivå behöver öka i syfte att stärka kunskapsinhämtningen och svenska språket bland både studenter och anställda. Hänsyn ska tas till vilken utbildning det handlar om, hur behovet på arbetsmarknaden ser ut och om ett främmande språk tillför något tydligt mervärde. En annan viktig förutsättning för att stärka svenska språket inom akademien är att fler av de bästa studenterna som också är svenskspråkiga väljer en akademisk karriär. Andelen konkurrenskraftiga och svenskspråkiga studenter som blir doktorander vid lärosäten ska öka liksom andelen avhandlingar som skrivs på svenska och andelen svenskspråkiga forskare.

3.2 Behov av särskilda forskningssatsningar

3.2.1 Rymdsatsning för säkerhet och klimat

Sveriges geografiska läge, tekniska och vetenskapliga kunnande och redan existerande infrastruktur ger oss en unik möjlighet att tillhöra de ledande länderna på rymdområdet, samtidigt som rymden blir allt viktigare ekonomiskt, säkerhetspolitiskt och för klimatarbetet. För att detta ska bli verklighet behöver en ny rymdlag antas, ett arbete som inleddes under den socialdemokratiskt ledda regeringen. Regeringen bör skyndsamt

lämna ett sådant förslag till riksdagen. Samtidigt bör ett nationellt satellitprogram etableras.

3.2.2 Polarforskning för klimat och säkerhet

Polarforskningen är viktig för att öka kunskaperna om klimatförändringarna och de säkerhetspolitiskt viktiga polarktererna. Ett polarforskningsfartyg är en viktig resurs för Sverige och för vår attraktivitet som samarbetspartner. Ett nytt polarforskningsfartyg skulle befästa Sveriges ställning som ett ledande land inom polarforskningen.

3.2.3 Öka tempot i den gröna omställningen

Som framgår av forskningspropositionen är forskning och innovation en förutsättning för att motverka klimatförändringar, hantera deras följder och åstadkomma en framgångsrik klimatomställning. Trots det innebär regeringens förslag en otillräcklig satsning på forskning för att möjliggöra den gröna omställningen.

Rätt hanterad kan klimatomställningen bli en möjlighet för Sverige att skapa jobb och stärka vår globala position. Men då krävs både ny kunskap, innovation och samverkan som omfattar hela samhället, inte minst eftersom klimatförändringarna påverkar förutsättningarna för de flesta sektorer. Målsättningen bör vara tydlig mot att göra Sverige till världens första fossilfria välfärdsland. Vägen dit går genom att både använda svenska styrkeområden för att med teknik, kunskap och innovation bidra till omställningen och utveckla forskningen kring hur en rättvis omställning kan åstadkommas och bördan kan fördelas rättvist och utifrån förmåga. Därför vill vi socialdemokrater se mer satsningar på forskning och innovationer på klimatområdet.

3.2.4 Ökad forskning för bättre brottsprevention

Av forskningspropositionen framgår att det nationella forskningsprogrammet om brottslighet som pågår under perioden 2021–2030 får fortsätta samt att detta fortsatt ska ha en bred inriktning. Det är bra, men samtidigt lägger regeringen för lite fokus och resurser på forskning kring brottsprevention samt vilka åtgärder som är avgörande för att förebygga brott.

Vi socialdemokrater vill därför satsa mer på forskning om brottsprevention. Det kan exempelvis handla om forskning om hur man förebygger brott eller kring vilken typ av åtgärder som kan sättas in i tidig ålder för att motverka brott. Det handlar också om att öka den forskningsbaserade kunskapen kring hur man kan förhindra fortsatt brottslighet via exempelvis behandlingsprogram eller avhopparverksamhet.

3.2.5 Forskning om arbetsmiljö och arbetslivets villkor

Det finns ett stort behov av att öka kunskaperna om vad som leder till arbetsrelaterad ohälsa, arbetsplatsolyckor och slitsam arbetsmiljö så att dessa kan förebyggas. Ingen ska behöva sätta livet till på jobbet, vare sig i olyckor eller i följderna av arbetsrelaterad ohälsa. Samtidigt behöver arbetsmiljön och arbetslivets villkor förbättras så att vanligt folk orkar arbeta hela vägen fram till pension. Därför föreslår vi socialdemokrater att ambitionerna höjs och det sätts av betydligt mer medel till forskningen om arbetsmiljö och arbetslivets villkor.

3.2.6 Fria forskningsmedel

Fri grundforskning har bidragit till många banbrytande upptäckter som fått stor påverkan på samhällsutvecklingen. Utvecklingen av litiumjonbatterier, wifi, gps-teknik och gensaxen är exempel på banbrytande upptäckter som alla har sitt ursprung i fri grundläggande forskning. Humanistiska och samhällsvetenskapliga discipliner har bl.a. bidragit med kunskap om beteenden, livsvillkor, demokrati, marknader och kulturer, vilket har varit avgörande för samhällets utveckling. Det är därför viktigt att ge utrymme för den fria forskarinitierade forskningen. I syfte att skapa vetenskaplig förnyelse, bredd och kvalitet bör Vetenskapsrådets anslag öka för att fördela medel för fri forskning inom alla forskningsområden.

4 Anslagsförändringar

Efter tre år med SD-regeringen är resursbristen tydlig i skolsystemet och åtgärderna för att öka jämlikheten lyser med sin frånvaro. Vinstjakten får fortsätta härja fritt, öka klyftorna och dränera skolan på resurser. Friskolor överkompenseras fortfarande av skolpengen vilket leder till läckage av flera miljarder varje år. Samtidigt skär vinstdrivande skolor ner på lärare och undervisning för att göra vinst.

Överfulla klassrum, stök och bristande stöd leder till sämre kunskapsresultat och att många elever slås ut. Under våren 2025 lämnade 19 700 elever grundskolan utan behörighet till gymnasiet. Skolverket pekar på att betygsresultatet nu försämras för svenskfödda elever, vilket är ett trendbrott.

Regeringen skjuter inte till de resurser som krävs för att möta skolans utmaningar. Detta trots vilseledande prat om att man gör de ”största satsningarna i modern tid”. Det är inte första gången som regeringen och Sverigedemokraterna beskriver sina budgetsatsningar på skolan på ett vilseledande sätt. När budgeten för 2023 presenterades påstod regeringen att det var den ”största satsningen någonsin på skolan” när det i själva verket handlade om en nedskärning på 2 miljarder i fasta priser.

Vi socialdemokrater ser att kraftfulla satsningar behövs om kunskapsresultaten och jämlikheten ska öka. Vi vill att mer resurser ska gå till att anställa fler lärare i skolan. Så säkerställer vi både ordning och reda i klassrummet och motverkar stök och säkerställer att varje barn får det stöd och den hjälp de behöver. Kraven på huvudmännen ska skärpas att sätta in stöd tidigt för att alla elever ska uppnå kunskapsmålen för att läsa, skriva och räkna i varje årskurs i lågstadiet. Vi vill också införa bindande regler för skolans viktigaste kvalitetsfaktorer, såsom lärartäthet, klasstorlek och elevhälsa. Mer resurser att anställa fler lärare är en förutsättning för att kunna göra detta.

I linje med detta föreslår vi följande övergripande satsningar inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning:

Totalt 4,6 miljarder mer till skola och förskola med fokus på fler lärare, personal och ökad jämlikhet i skolsystemet. Bland annat:

- 3,695 miljarder till skolan för att anställa fler lärare, stoppa utslagningen och stärka kunskapsresultaten. Detta motsvarar kostnaden att anställa 5 500 grundskolelärare eller kostnaden för att anställa ytterligare en lärare i varje klass i en årskurs. Vi vill också tillsätta en utredning om införandet av ett sektorsbidrag till skolan samt

bindande regler för kvalitetsfaktorer som lärartäthet, klasstorlekar och elevhälsa. Så säkerställer vi både resurser och ökad styrning mot jämlikhet och kvalitet.

- 600 miljoner till förskolan i syfte att minska gruppstorlekarna samt införa språkkrav och stärkt språkutveckling i förskolan med fokus på de 200 förskolor som behöver detta mest. Mer resurser tillförs för att alla som behöver ska få tillgång till barnomsorg på obekväm arbetstid.
- 200 miljoner till förstärkt undervisning, bättre stöd och mer undervisningstid för elever i riskzonen att slås ut. Detta är inte minst avgörande för elever med NPF.

Totalt 500 miljoner till utbildningsplatser för jobb, kompetens och konkurrenskraft.

- 300 miljoner avsätts till fler yrkesutbildningar (yrkesvux) samt satsningar på lärcentrum och investeringstunga lärmiljöer.
- 50 miljoner till yrkeshögskoleutbildningar.
- 100 miljoner till fler utbildningsplatser på högskolor samt 20 miljoner för att värna studenters inflytande mot regeringens nedskärningar.

1:1 Statens skolverk

Bindande regler för kvalitet och jämlikhet samt införandet av ett sektorsbidrag till skolan

Vi socialdemokrater menar att staten måste kliva fram för att säkerställa skolans kvalitet och jämlikhet i hela landet. Staten ska ta ett ökat ansvar för skolans finansiering samtidigt som bindande regler ska införas för det som är viktigast för att höja kvaliteten, såsom lärartäthet, klassernas storlek och elevhälsa. Ett sektorsbidrag med ökade resurser ska införas för att kommunerna ska kunna leva upp till de höjda kraven på god skolgång åt alla. På så sätt ska elever få fler lärare och bättre undervisning och socioekonomiska skillnader ska motverkas. Jämlikheten mellan elever, skolor och kommuner ska öka. I syfte att utreda och förbereda genomförandet av dessa reformer avsätts 5 miljoner kronor.

Förstärkningsundervisning för bättre stöd och mer undervisningstid

Under våren 2025 lämnade 19 700 elever grundskolan utan behörighet till gymnasiet. Utslagning från grundskolan drabbar varje år omkring 15–20 procent av eleverna som inte blir behöriga för vidare studier till gymnasiet. I linje med (SOU 2024:94) ”Förstärkningsundervisning i skolan – en försöksverksamhet för fler behöriga elever” vill vi att en försöksverksamhet ska genomföras för att utveckla bättre stöd för elever där elever på olika sätt ges mer stöd och undervisningstid. Detta är inte minst viktigt för elever med NPF eller andra elever som ligger i riskzonen att inte klara grundskolan. För detta ändamål avsätts 200 miljoner kronor till Skolverket att fördela.

Utredningen föreslår att 320 skolor och 16 000 elever ska delta i försöket samt att följeforskning ska bedrivas knutet till detta. I arbetet ska Skolverket också knyta ett särskilt vetenskapligt råd till sig som ska utgöra metod- och kunskapsstöd i arbetet med att planera, genomföra och utvärdera en försöksverksamhet. De deltagande skolhuvudmännen ska tilldelas ett statsbidrag för sina kostnader för försöksverksamheten.

Utbildningssatsning för ökad trygghet och säkerhet i skolan

En rad attacker och händelser på skolor runtom i landet har de senaste åren visat på att det finns behov av att öka säkerheten och tryggheten i skolan. Detta förutsätter omfattande utbildning av personal. Vi ser nu hur denna typ av utbildning både är marknadsiserad och håller för låg kvalitet. Därför vill vi skjuta till 100 miljoner till Skolverket för att de ska ta ett helhetsgrepp och säkerställa hög kvalitet och motverka marknadseringen av denna utbildningssektor.

1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola

Höjd kvalitet och ökad jämlikhet i förskolan vid minskande barnkullar

Trots att barnkullarna i förskolan idag minskar runtom i landet ser vi nu hur detta inte resulterar i mindre barngrupper. Tvärtom tyder mycket på att barngrupperna på många håll blir större. Detta beror på att överkompensationen i skolpengen och vinstjakten i förskolan tvingar fram effektiviseringar snarare än kvalitetshöjningar. Eftersom kommunerna inte får räkna av merkostnader för sitt ansvar att erbjuda alla barn förskola leder minskade barngrupper till ökade genomsnittskostnader och därmed ökad rätt till skolpeng för fristående förskolor. Vinstdrivande aktörer skapar hellre större barngrupper än högre kvalitet och personaltäthet.

När barnkullarna minskar ska det leda till högre kvalitet och mindre barngrupper snarare än tvärtom. Därför avsätter vi 170 miljoner under anslag 1:7 för att öka resurserna till kommunerna för att anställa mer personal i syfte att möjliggöra minskade gruppstorlekar och ökad jämlikhet i förskolan.

Språkrav och fokus på språkutveckling i förskolan

I Sverige ska barn ges goda förutsättningar att lyckas i skolan, men ändå ser vi att barn ges ojämlika villkor redan från skolstart. Bristande kunskaper i svenska språket försvårar inläringen och förståelsen även i andra ämnen. Inte sällan har de barn som är i allra störst behov av träning och utveckling i svenska språket också sämst tillgång till språkträning. Grundläggande är att personalen själva behärskar svenska språket väl. För att motverka segregationen och möjliggöra en bra skolstart för alla barn måste förskolans språkutvecklande arbete förstärkas, i synnerhet i förskolor i utsatta områden. Socialdemokraterna föreslår därför en **särskild satsning på språkutveckling och höjd kvalitet till de 200 förskolor i landet som behöver det mest, en förstärkning med 300 miljoner kronor** på anslag 1:7.

Förskolan är avgörande för att de barn som inte talar svenska hemma ska ha goda möjligheter att lära sig språket. Därför vill vi införa **språkrav för pedagogisk personal i förskolan**. Den personal som behöver ska få utbildning för att klara språkraven. Socialdemokraterna föreslår därför **att 80 miljoner kronor** anslås till anslag 1:7 för att införa språkrav och språklift för pedagogisk personal i förskolan. Medlen ska kunna användas till bland annat att genomföra språktest och språkutvecklande insatser för personal och verksamhet.

Barnomsorg på obekväm arbetstid

För att alla ska kunna jobba och ta de arbeten som finns krävs att tillgången till barnomsorg på obekväm arbetstid blir bättre. Idag är tillgången till och möjligheten att få barnomsorg på obekväm arbetstid mycket begränsad på många håll. Vi socialdemokrater anser att alla som behöver barnomsorg på obekväm arbetstid ska få det och föreslår därför att statsbidraget till kommunerna för detta höjs med 50 miljoner.

1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling

3,7 miljarder till fler lärare bättre skolresultat, jämlikhet och stoppad utslagning

Vi socialdemokrater föreslår en satsning på 3,695 miljarder till skolan som särskilt riktas mot de skolor som har de tuffaste utmaningarna. Det är en kraftfull satsning som motsvarar kostnaden för att anställa ytterligare en lärare i varje klass i en årskurs.¹ Totalt motsvarar satsningen kostnaden för att anställa cirka 5 500 grundskollärare.

Kunskapsresultaten i svensk skola måste öka. I det arbetet är det helt centralt att stödinsatser sätts in tidigare än idag. Vi vet från Skolinspektionens granskning av läsa, skriva och räkna – garantin att elever med svårigheter uppmärksammas tidigt – att de ändå inte får det stöd de behöver. Vi vet också att likvärdigheten i svensk skola brister och att studieron måste öka.

Alltför många barn får inte en ärlig chans i dag. Skolsegregationen och stöket i skolorna gör att många får vikande studieresultat och får leva med konsekvenserna under många år. Mer resurser behöver läggas på de skolor och kommuner som har de tuffaste förutsättningarna. Pojkar som riskerar att hamna på glid måste fångas upp tidigt för att bryta nyrekryteringen till gängen.

Vi vill att mer resurser ska gå till att anställa fler lärare i skolan. Så säkerställer vi både ordning och reda i klassrummet och motverkar stök och säkerställer att varje barn får det stöd och den hjälp de behöver. Kraven på huvudmännen ska skärpas att sätta in stöd tidigt för att alla elever ska uppnå kunskapsmålen för att läsa, skriva och räkna i varje årskurs i lågstadiet. Vi vill också införa bindande regler för skolans viktigaste kvalitetsfaktorer, såsom lärartäthet, klasstorlek och elevhälsa. Mer resurser att anställa fler lärare är en förutsättning för att kunna göra detta.

Anslag 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildningen

Fler måste utbildas för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden

Arbetslösheten har ökat kraftigt sedan regeringen tillträdde, inte minst bland utrikes födda, samtidigt som välfärden och företag inte hittar den kompetens de söker för sina verksamheter. Massarbetslöshet och kompetensgap hotar både sammanhållningen och kompetensförsörjningen i vårt land. Trots detta har regeringen återigen föreslagit omfattande nedskärningar på vuxenutbildningen. Socialdemokraterna har i varje budgetmotion föreslagit ett högre anslag än regeringen till vuxenutbildningen. I denna budgetmotion föreslår vi ytterligare 200 miljoner till yrkesvux inom anslag 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildningen, utöver regeringens förslag. I synnerhet ska satsningen på

¹ Vi har beräknat kostnaden för detta till 3,7 miljarder.

regionalt yrkesvux fortsätta att växa, men det är också viktigt att människor via komvux har goda chanser att läsa in betyg och kurser som gör dem behöriga att läsa vidare på högskolan. Inom ramen för det ökade stödet till vuxenutbildning vill vi också att kombinationsutbildningar fortsätter att utvecklas.

Staten måste ta ansvar för investeringstunga lärmiljöer

Regeringen har nu avvecklat stödet till de branschskolor som fanns när regeringen tog över. Socialdemokraterna ser fortsatta behov av att staten tar ansvar för att kompetensförsörjningen till smala men samhällsviktiga branscher ska fungera. Många sådana utbildningar kräver tillgång till lärmiljöer som inte motsvaras av prislappen på utbildningen. Det gör att få vill ta ansvar för att anordna dessa utbildningar. Vi vet också att en del av dessa lärmiljöer är beroende av privata aktörer som inte nödvändigtvis kommer att ha ett fortsatt intresse av att behålla dem. Staten behöver därför ta ansvar för att finansiera investeringstunga lärmiljöer för samhällsviktiga yrken. Yrkesutbildningar som kan beröras av detta är till exempel elektriker på kraftsidan, utbildningar inom järnväg, maskin/fordonsutbildningar och vissa byggutbildningar. Socialdemokraterna föreslår därför att staten inrättar ett särskilt stöd till investeringstunga lärmiljöer för samhällsviktiga yrken, och föreslår därför att anslaget 1:17 förstärks med ytterligare 50 miljoner för detta ändamål.

Riksglasskolan är en unik institution i Sverige och Norden som bevarar och vidareutvecklar det traditionella glashantverket. Skolan har anor från 1960-talet och har sedan 1969 drivits av Nybro kommun. Skolan har genom åren utbildat hundratals elever i glashantverk och har en viktig funktion för att föra vidare denna unika yrkesskicklighet och detta kulturella uttryck. I dagsläget bedrivs verksamheten i ändamålsenliga lokaler i Pukeberg, och skolan har cirka 35 elever som studerar via yrkeshögskolan och kommunal vuxenutbildning (yrkesvux). Inom ramen för satsningen på investeringstunga lärmiljöer avsätts 2 miljoner kronor till Riksglasskolan.

Lärcentrum för tillgång till utbildning i hela landet

Möjligheten att studera är inte jämnt fördelad över landet och ofta drabbas mindre orter och landsbygden av brist på kompetens. Landsbygden utarmas när människor på grund av brist på utbildningsmöjligheter inte ser några möjligheter att utvecklas och försörja sig, vilket också dränerar välfärd och företag på kompetens. Lärcentrum ökar möjligheterna att bo, studera och arbeta i hela landet och har visat sig spela en viktig roll för den nationella, regionala och kommunala kompetensförsörjningen. Vi socialdemokrater vill att lärcentrum fortsätter att utvecklas och blir tillgängligt för fler runtom i landet. Det ska därför införas en pott med stimulansmedel till lärosäten i syfte att dessa ska bidra med ytterligare kompetens och spets till lärcentrum. För detta ändamål anslås 50 miljoner kronor under anslag 1:17 för att utveckla och bygga ut satsningen på lärcentrum.

1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Fler platser på yrkeshögskola

Yrkeshögskolan har blivit en verklig motor för regional tillväxt och kompetensförsörjning. Allt fler arbetsgivare söker kompetens från yrkeshögskolan. Yrkes-

högskoleutbildningen visar också fortsatt på mycket höga resultat och behöver fortsätta byggas ut för att möta behovet av kompetens runtom i landet. Socialdemokraterna anslår därför 50 miljoner kronor till anslaget utöver regeringens förslag.

2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

Fler utbildningsplatser på högskolor

När arbetslösheten ökar krävs fler utbildningsplatser till högre utbildning, inte färre. SD-regeringen har fört en politik som ökat arbetslösheten samtidigt som man skurit ner kraftigt på utbildningar som leder till jobb. Många lärosäten, i synnerhet de nyare, har underkastats nedskärningar som minskar möjligheten att utbilda sig runtom i landet. Socialdemokraterna är av uppfattningen att all forskning och utbildning ska bedömas utifrån sin kvalitet, inte utifrån om den bedrivs på gammalt eller nytt lärosäte. Därför avsätts 100 miljoner kronor under anslag 2:65 i syfte att möjliggöra för lärosäten som drabbats av regeringens nedskärningar att erbjuda fler utbildningsplatser.

2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet

Värna studenter inflytande

Av budgetpropositionen framgår att SD-regeringen skär ner på studentinflytandet. Anslaget 2:67 har sänkts med 20 miljoner. Enligt Sveriges förenade studentkårer innebär detta att bidraget till studentinflytandet skärs ned med en tredjedel. Detta ligger i linje med regeringens övriga politik för att minska elevinflytandet och det minskade stödet till folkbildning. Istället för att göra nedskärningar vill Socialdemokraterna värna studenter inflytande. Därför avsätts 20 miljoner till anslag 2:67.

Anslagsförslag för 2026 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Statens skolverk	1 406 011	305 000
1:2 Statens skolinspektion	676 633	±0
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	894 052	±0
1:4 Sameskolstyrelsen	68 698	±0
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	5 493 885	±0
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	293 837	±0
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola	5 760 000	600 000
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	206 720	±0
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	130 582	±0
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	1 109 526	±0
1:11 Skolforskningsinstitutet	47 910	±0
		50

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:12 Praktisknära skolforskning	36 043	±0
1:13 Bidrag till lärarlöner	4 875 000	±0
1:14 Särskilda insatser inom skolområdet	173 418	±0
1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling	9 364 600	3 695 000
1:16 Bidrag till vissa studier	17 525	±0
1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning	3 712 422	300 000
1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan	202 724	±0
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	4 420 166	50 000
2:1 Universitetskanslersämbetet	166 446	±0
2:2 Universitets- och högskolerådet	320 330	±0
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 207 888	±0
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 619 766	±0
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 572 678	±0
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 748 425	±0
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 543 214	±0
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 941 779	±0
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 091 947	±0
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 978 453	±0
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 694 535	±0
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 349 615	±0
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 895 241	±0
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 199 667	±0
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	859 998	±0
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 973 459	±0
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 435 827	±0
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 207 400	±0
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	832 619	±0
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	530 237	±0
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	824 443	±0
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	311 502	±0

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 283 484	±0
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	429 188	±0
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	966 377	±0
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	356 479	±0
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	672 410	±0
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	311 638	±0
2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 148 114	±0
2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	330 179	±0
2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	746 278	±0
2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	309 021	±0
2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	317 252	±0
2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	119 201	±0
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	235 787	±0
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 704	±0
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	131 447	±0
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	40 885	±0
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	611 787	±0
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	119 515	±0
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	513 590	±0
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	120 821	±0
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	564 285	±0
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	128 297	±0
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	497 394	±0
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	115 343	±0
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	484 014	±0
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	108 153	±0

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	386 068	±0
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	74 265	±0
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	456 387	±0
2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	104 446	±0
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	196 524	±0
2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå	25 943	±0
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	76 756	±0
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	15 839	±0
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	156 768	±0
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå	26 092	±0
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	509 279	±0
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	140 575	±0
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	47 704	±0
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	56 667	±0
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	4 415 760	±0
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	991 719	±0
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	983 700	100 000
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	3 039 108	±0
2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	50 980	20 000
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	8 072 296	±0
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	420 061	±0
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	212 500	±0
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	1 477 356	±0
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	55 379	±0
3:6 Institutet för rymdfysik	65 811	±0
3:7 Kungl. biblioteket	509 048	±0
3:8 Polarforskningssekreteriatet	75 359	±0
3:9 Sunet	49 183	±0
3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	5 809	±0
3:11 Etikprövningsmyndigheten	58 495	±0
3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning	16 091	±0
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	89 495	±0
3:14 Gentekniknämnden	5 145	±0
4:1 Internationella program	81 589	±0
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	32 186	±0
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	11 906	±0

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	24 543	±0
Summa	106 936 696	5 070 000

Anders Ygeman (S)

Linus Sköld (S)

Mats Wiking (S)

Robert Olesen (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Rose-Marie Carlsson (S)

Niklas Sigvardsson (S)